

דברות קודש

מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ביומי דחנוכה שנת תשס"ט לפ"ק

ליל א' דחנוכה

במס' שבת (דף כא.) אמר רב הונא פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן בחנוכה, בין בשבת בין בחול, אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה (ופירש' כבתה נר חנוכה, זקוק לה לתקנה, הלכך צריך לכתחלה לעשות יפה, דלמא פשע ולא מתקן לה) ומותר להשתמש לאורה וכו', אמר רבי זירא אמר רבי מתנה ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב, פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת, אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה, כי אתא רבין אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה. ויש להבין הא דלא קיבל אביי הך הלכתא דאסור להשתמש לאורה משמיה דרב, ומשמיה דרבי יוחנן קבלה.

וגראה בהקדם מה דאיתא בגמרא (שבת כא:) כשנכנסו היונים להיכל טמאו כל השמונים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של בהן גדול. והקשה הפני יהושע (שבת כא:) יש לתמוה כל מורה הנס זה למה, הא ק"ל (פסחים עט:) טומאה הותרה בציבור, והיו יכולין להדליק בשמן טמא. ותירץ דעיקר הנס לא נעשה אלא להודיע להם חיבת המקום עליהם, שהמנורה הוא עדות לישראל שהשכינה שורה בהם (שבת כג:), לכך נעשה להם נס בזה הענין ממש באותן הימים שהיו עת רצון להודיע שחזרו לחיבתן הראשונה, עכ"ד.

ובזה אמרתי לפרש הא דק"ל אסור להשתמש לאורה, דבאמת כבר הקשה הגמרא וכי נר קדושה יש בה (שבת כב:), ורש"י פירש (שבת כא: דה ואסור) הטעם דאסור להשתמש לאורה, שיהא ניכר שהוא נר מצוה. וראוי להבין מאי שנא מצוה זו מכל שאר המצוות שבתורה כגון שופר ומצה שלא תקנו בהם שום דבר שיהא ניכר שהיא של מצוה. אמנם לתירוץ הפני יהושע יובן כיון דעיקר הנס היה להודיע חיבת המקום עלינו, לזכר זה תקנו שיהא אסור להשתמש לאורה כמים פנים אל פנים, להודיע ולפרסם גודל חיבת המקום עלינו וחביבות המצוה שאנו עושים אותה רק לעשות נחת רוח לפניו ית"ש ואין אנו משתמשים בה בשום צרכי עצמינו.

אמנם הפרי חדש (אורח סי' תר"ט) והחתם סופר בחידושיו למסכת שבת (דף כא:) כתבו ליישב קושית הפני יהושע למה הוצרכו לנס הא טומאה הותרה בציבור, דודאי טומאת מת הותרה בצבור, אך הם גזרו על הגוים להיות כזבים, וטומאת זב לא הותרה בצבור, עכ"ד. ולתירוץ זה לא שייך לומר טעם האמור דאסור להשתמש לאורה להראות חביבות מצות ה', דמאי שנא מצוה זו משאר מצוות שבתורה, ולפי זה ראוי לפסוק שיהא מותר להשתמש לאורה.

והנה מקשין העולם (הובא בקובץ הל' חנוכה פ"ג ה"ב) למה היו צריכין לנס שידליק השמן שבפך לשמונה ימים, הלא היו יכולין להטيف על ידי צרצור קטן טיפין טיפין בשמן טמא השמן טהור, וקמא וקמא בטיל, עכ"ק. ותירץ הגר"י בנפש יהונתן (פ

מקץ אות יט) בהקדם קושית המהרש"א (שבת כא:) והרא"ם (בביאורו על הסמ"ג) כיון דהיו כולן טמאי מתים היאך הדליקו המנורה, הרי טמאו את השמן בהדלקתן. אך ביאור הענין על פי מה שפסק הרמב"ם (פ"ז מהל' איסורי המזבח ה"ד) שמן שלא הביא שלישי כשר למנורה, ושמן זו לא מקבל טומאה כמבואר ברמב"ם (פ"א מהל' טומאת אוכלין ה"ה), ולפי זה י"ל כי אותו שמן שבפך עדיין לא הביא שלישי שאינו מקבל טומאה. ומיושב קושית המהרש"א דאף שנמטאת המנורה מכל מקום השמן לא נטמא כיון שלא הביאה שלישי. ומיושב קושית העולם אמאי לא הוסיפו על השמן שבפך, דיש לומר שלא היה להם שמן אחר שלא הביא שלישי, ולא מהני מירי להוסיף עליו דאז היה נטמא המנורה בטומאת הכהנים ויטמא את השמן, עכ"ד הנחמדים.

אמנם יש להעיר בזה לפי דברי הפרי חדש שהיה צורך שתעשה הנס משום טומאת זיבה דלא הותרה בציבור, עדיין קשה הא לאחר שמצאו הפך היו יכולין לבטל בה שמן טמא, ואין לחשוש שמא יטמא אחר כך השמן על ידי הכהנים, דהא טומאת מת הותרה בציבור, והדרא קושית העולם לדוכתה מורה הנס למה, הא היו יכולין להטيف שמן זית בתוך השמן שבפך, וצריך לומר שכל הנס לא היתה בהכרח רק להראות חיבת המקום עלינו.

ומעתה יתבאר היטב מה שלא קיבל אביי הך הלכתא דאסור להשתמש לאורה משמיה דרב ומשמיה דרבי יוחנן קבלה, דהא לשיטת רב דס"ל (פסחים כט:) מין במינו לא בטיל, אם כן לא היו יכולין להטيف שמן של נס בתוך השמן שבפך, דממילא לא בטיל, ואם כן שפיר יש לומר כהפרי חדש שהנס היתה בהכרח מחמת שנמטאו כל השמונים בטומאת זיבה דלא הותרה בציבור, ואם כן כיון שהיה ההכרח שתעשה הנס, אינו מובן מאי שנא נס חנוכה משאר נסים שתיקנו בה לעשות היכר שהיא של מצוה ואסור להשתמש לאורה, ומשום הכי כשאמרו רבנן קמי דאביי משמיה דרב הך הלכתא דאסור להשתמש לאורה לא קבלה, שהיה קשה לו מדיכתי תיתי דאסור להשתמש לאורה, וכי נר קדושה יש בה.

אמנם הדר אמרוה רבנן משמיה דרבי יוחנן שפיר קבלה, דהא לשיטת רבי יוחנן דמין במינו בטיל, אם כן מתעורר קושית העולם כיון שהיה להם שמן טהור שלא הביאה שלישי דלא נטמא בטומאת זיבה, אם כן היו יכולין להטيف טיפין שמן טמא בתוך השמן שבפך, ואין לחשוש שיטמא השמן מהכהנים שהיו טמאי מתים דהא טומאת מת ודאי הותרה בציבור, וצריך לומר שהנס נעשה להודיע חיבת המקום עלינו, ואם כן מובן שפיר הטעם שאסרו חכמים להשתמש לאורה, שיהא ניכר שהיא נר של מצוה, להודיע ולפרסם חיבת המצוות עלינו, ומשום הכי שפיר קבלה משמיה דרבי יוחנן.

*

איתא בשו"ע (אורח סימן תכ"א) ביום שיהיה חנוכה יהיה עצרת כשהיו נחשון וכסליון כסדרן או חסירים. וכתב במגן אברהם (פק"א) ביום שיהיה עצרת יהיה חנוכה שאחריו אם הם כסדרן או חסירים, אבל כשהם מלאים יבוא ביום שאחר עצרת כגון אם עצרת ביום א' יבוא חנוכה ביום ב', עכ"ד. וראוי להתבונן מה שייכות קביעות יום טוב שבועות עם קביעות ימי חנוכה.

וי"ל על פי מה שהקשה הפני יהושע (שבת כא:) יש לתמוה כל מורה הנס זה למה, הא ק"ל (פסחים עט:) טומאה הותרה בציבור, והיו יכולין להדליק בשמן טמא, ותירץ הפרי חדש (א"ח סי' תר"ט) דודאי טומאת מת הותרה בצבור, אך הם גזרו על הגוים להיות כזבים, וטומאת זב לא הותרה בצבור, עכ"ד. והוסיף על זה החתם סופר בחידושו למס' שבת (דף כא:) שהיו חכמי הדור נבוכים מה לעשות אם להעמיד דבריהם במקום ביטול עבודת הדלקה או לא, ועשה הקב"ה נס ודלק ח' ימים מבלי שיצטרכו לבטל הדלקת נרות, ומוזה הראו להם מן השמים הסכמה על גררי חז"ל ונתחזקו הדת ותורה שבעל פה, עכ"ד. ומרן דו"ז זלה"ה בדברי יואל (לחנכה אות קב) האריך דכיון שזה היה תכלית כוונת הנס כדי לפרסם ולהראות כח גררי חז"ל ותורה שבע"פ, לכן תקנו לעשות פרסומי ניסא ולפרסמו בפומבי יותר מבשאר נסים, כדי לפרסם כח תורה שבעל פה וכן גזירות חכמים, שהרי כל עיקר הנס משום הכי הוה כדי לקיים גררי חז"ל, עכ"ד.

והנה כתב א"ז זלה"ה בעצי חיים (לשבעות אות יב) אהא דאמרינן (שבת פא:) דלרבי יוסי ב"ז בסיון ניתנה תורה, ויום אחד הוסיף משה מדעתו, והצריך לפרושי ו' עונות. דהוה רק מדרבנן, אבל מן התורה אין צריך לפרושי רק ג' עונות, ומשה הוסיף יום אחד מדעתו, כיון דמדרבנן צריך לפרושי ו' עונות, והסכים הקב"ה על ידו, דהא הגדרים וסייגים שישאל עושין הם גם כן רצון הבורא ב"ה, עכ"ד.

ובזה מיושב שייכות יום טוב שבועות לחנוכה, כי בשניהם אנו רואים חשיבות מצות דרבנן, כי בשבועות ניתנה תורה ב' בסיון כדי שיוכלו בני ישראל לקיים מצות דרבנן פרישה ו' עונות, וגם בחנוכה כל מורה הנס היתה רק כדי לקיים גררי חז"ל שגזרו על העכו"ם לטמא כזבים.

ובכן היום שזכינו לקיים מצות נר חנוכה, הנה לשיטת הבה"ג נר חנוכה הוי מה"ת, והרמב"ם בספר המצוות (שורש הראשון) חולק וס"ל דהוי מדרבנן, והחתם סופר כתב בחידושו למס' שבת (דף כב.) בטעם שיטת הבה"ג דנר חנוכה דאורייתא דילפינן פרק קמא דמגילה (דף ד.) משעבוד לגאולה אמרו שירה ממות לחיים לא כל שכן, וקל וחומר דאורייתא היא, נמצא מצות עשה דאורייתא לקבוע יום טוב על כל נס, אלא שחכמים קבעו מה לעשות בו מעין המאורע, בזה לקרוא מגילה ולשלוח מנות, ובוה לומר הלל ולהדליק נרות, נמצא עיקרו דאורייתא ופירושו מדרבנן, עכ"ד. (ועיין ברישב"א מגילה שם כע"ז.) והוסיף על זה כ"ק מרן דו"ז זלה"ה בדברי יואל (אות ל ואות קלא) דבשלמא לדברי הפרי חדש (סי' עת"ד) דיום כ"ה בכסלו הותקן על נס נצחון המלחמה, שפיר ילפינן בקל וחומר שיש חיוב לעשות יו"ט כיון שניצולו ממות לחיים, וחנוכה הוי דאורייתא, אבל אי נקטינן כשאר התירוצים שגם יום הראשון נקבע על נס דמנוחה, אינו דומה כלל לנס דפורים ולא ילפינן בקל וחומר, וחנוכה הוי רק דרבנן, עכ"ד. ובכן לשיטת הפרי חדש, יום הראשון נר חנוכה הוי דאורייתא. יהיה איך שיהיה ביום הזה זכינו לקיים מצוה דאורייתא בהדלקת נר חנוכה, וזכר לנצחון המלחמה, יה"ר שיתעוררו עלינו הנסים שעשה ה' לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה, ונזכה להוושע בכל מילי דמיטב ולשפע ברכה והצלחה, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

*

ליל ב' דחנוכה

במס' שבת (דף כא.) אמר רב הונא פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן בחנוכה, בין בשבת בין בחול, אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה (ופירשי' כבתה נר חנוכה, זקוק לה לתקנה, הלכך צריך לכתחלה לעשות יפה, דלמא פשע ולא מתקן לה) ומותר להשתמש לאורה וכו', אמר רבי זירא אמר רבי מתנה ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב, פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת,

אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה, כי אתא רבין אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה, אמר אי זכאי גמירתי לה שמעתי מעיקרא, והא גמרא, נפקא מינה לגירסא דינקותא. גם ליישב קושיית המפרשים מאי קאמר נפקא מינה לגירסא דינקותא, הא נפק"מ טובא אי כבתה אין זקוק לה ואי מותר להשתמש לאורה. גם יש להבין במאי פליגי רבי ירמיה ואביי, דרבי ירמיה קים ליה דרב ס"ל הך הלכתא ואביי לא קיבלה משמיה דרב.

וי"ל בהקדם מה שכתב בישועות יעקב (א"ח סי' תרע"ב סק"א) לפי מה דמבואר בירושלמי (שבת פ"ב ה"א) כשם שאסור לבער שמן שריפה ביום טוב משום שאין שורפין קדשים ביום טוב, ותרומה איקרי קודש ודומה לקודש גזרו בו שלא ישרפנו ביום טוב, כמו כן אין לבער שמן שריפה בלילה משום שאין שורפין קדשים בלילה, אם כן לכאורה איך ידליק בשמן שריפה נר חנוכה, כיון דמצותה בצאת הכוכבים דהוה לילה ובזמן ההוא אין לבער שמן שריפה, עכ"ד.

אמנם בשו"ת נודע ביהודה (מהדרת א"ח סי' צ"ד) דעת השואל הגאון רבי ישעיה בערלין ז"ל (בעל הגהות מסורת הש"ס) דאין שורפין חלה טמאה בלילה כמו שאין שורפין קדשים בלילה, והנודע ביהודה השיב לו אני תמה איך היה פשוט בעיניו לדמות תרומה לקדשים לדבר זה, דוקא קדשים אין שורפין בלילה אבל תרומה טמאה מותר לשרוף, ותו דלדעת הרמב"ם דוקא פיגול ונותר אינו נשרף אלא ביום, ואפילו קדשים גופיהו כשנשרפים מפני הטומאה נשרפים אפילו בלילה, עכ"ד. וכן כתב הפני יהושע (קידושין לו. תורה מעקה) דהא דאין שורפין קדשים בלילה דילפינן מנותר, היינו דוקא בקדשים ממש, מה שאין כן תרומה, ע"ש. (ועיין שעה"מ פ"ט מהל' פסולי המוקדשין).

אמנם בויחי יוסף (לחנוכה סי' י"ג) כתב לתרין דשפיר מדליקין נר חנוכה בשמן שריפה לפי חד טעמא שכתבו בתוס' (שבת כה. ד"ה כד) דשריפת תרומה טמאה אינו אלא מדרבנן דלא ליתי בהו לידי תקלה, וממילא אין בו משום אין שורפין קדשים בלילה, ורב הונא דס"ל אין מדליקין בו, משום דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון (פסחים ל:), או דס"ל לרב הונא כאידך טעמא בתוס' דמצות שריפתה מן התורה משום דאקרי קודש, ואין שורפין קדשים בלילה, והכי נמי אין שורפין תרומה טמאה בלילה, עכ"ד.

והנה הקשה הפני יהושע (שבת כא:) יש לתמוה כל מורה הנס זה דחנוכה למה, דהא ק"ל (פסחים עט:) טומאה הותרה בציבור, והיו יכולין להדליק בשמן טמא. ותירץ באמת ליעקב (סוגיא דכבתה) נהי דטומאה הותרה, מכל מקום השמן מיקרי שמן טמא ומצותו בשריפה, ולפי זה שוב אי אפשר להדליק כיון דמצותו בשריפה אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה (סוכה לה.), וליכא שיעור, עכ"ד.

אמנם יש להקשות על זה מדברי הגה"ק מאוסטראווצא ז"ל באור תורה (חנוכה אות א) שכתב בכסליו של אותו שנה חל בשבת, והיו טמאים טומאת ערב והדליקו בליל שבת, עכ"ד. אם כן לפי מה שכתב במור דרור (קרא סי' ג) דבשבת ויום טוב שאינו עומד לשרוף מחמת איסור, לא שייך כתותי מיכתת שיעוריה, כיון דהיום אינו עומד לשרוף, עכ"ד. אם כן שוב לא היו צריכין לנס דהא טומאה הותרה בציבור, וכי תימא דכיון דמצותו בשריפה אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה, הא הדליקו בליל שבת ובשבת לא אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה והיה כשר להדלקה.

אך י"ל דבליל שבת לא היו יכולין להדליק בשמן טמא מטעם אחר, דהוה ליה קדשים שנטמאו, ואין שורפין קדשים בלילה. אמנם אכתי קשה לשיטת רב (פסחים טו.) דמשקין דבי מטבחיא דכן, וס"ל טומאת משקין דרבנן, והרי בטומאה דרבנן אמרינן דשורפין גם בלילה, ואם כן היו יכולין להדליק בשמן טמא אף בלילה.

ובזה יתבאר היטב הא דלא קיבל אביי הך שמעתתא משמיה דרב, כי בכלל שמונים שאסרו חכמים להדליק בשבת הוא גם שמן שריפה, והיה קשה לו לאביי איך קאמר רב מדליקין נר חנוכה בשמן שריפה, הא אין שורפין תרומה שנטמאת

בלילה, ואם תאמר דכיון דשריפתה אינו אלא דרבנן מדליקין אף בלילה, אם כן קשה לשיטת רב דס"ל דטומאת משקין דרבנן אם כן קשה מה היה צורך בנס חנוכה, הא כיון שהיה בליל שבת היו יכולין להדליק אף בשמן טמא, והא בשבת לא אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה, וכיון דהוי דרבנן שורפין אף בלילה, ואם תאמר דס"ל לרב כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, וכיון דגורו חכמים על טומאת משקין כעין דאורייתא תקון ואין שורפין בלילה, הדרא קושית הישועות יעקב לדוכתה איך מדליקין שמן שריפה בנר חנוכה, הא אין שורפין תרומה טמאה בלילה, ומשום הכי כששמעה אביי משמיה דרב לא קיבלה.

אמנם משמיה דרבי יוחנן שפיר קבלוה, ד"ל דרבי יוחנן ס"ל כשמואל (פסחים שם) דטומאת משקין דאורייתא, ואם כן שפיר לא היו יכולין להדליק במנורה בשמנים טמאים, כיון דטומאתן דאורייתא אמרינן אין שורפין קרשים בלילה, וכיון שהדליקו אז המנורה בליל שבת לא היו יכולין להדליק בשמנים שנטמאו, מה שאין כן נר חנוכה שפיר מדליקין בשמן שריפה דהיינו תרומה טמאה, דכיון דשריפתה הוא רק מדרבנן, שפיר שורפין גם בלילה, ומשום הכי מדליקין בו, ומשום הכי משמיה דרבי יוחנן שפיר קבלוה. ומעתה י"ל דדוקא הך הלכתא אי מדליקין בשמן שריפה לא קיבל משמיה דרב, אמנם הא דאסור להשתמש לאורה שפיר קיבלה, ושפיר קאמר דליכא נפקא מינה בהא רק לגירסא דינקותא.

ובזה יתבאר שפיר גם איך קאמר רבי ירמיה הך שמעתתא משמיה דרב, דיש לומר דדוקא אביי ס"ל כהישועות יעקב דאין מדליקין בשמן שריפה בלילה, משום הכי היה קשה לו איך מותר להדליק נר חנוכה בשמן שריפה, מה שאין כן רבי ירמיה ס"ל כהפני יהושע דתרומה טמאה נשרפת אף בלילה, ושפיר מדליקין נר חנוכה בשמן שריפה.

*

ויש לפרש בדרך אחר הקשר שבין חג השבועות לחנוכה שהזכרנו אתמול, בהקדם מה שהעיר בשמנה לחמו (לחנוכה דרוש ב) היאך הדליקו החשמונאים בשמן שמונה ימים, הא מאחר שראו ביום הראשון שנעשה בו גם היה אסור להדליק בו, דהא ק"ל (תענית כד:) דאסור ליהנות ממעשה נסים, וצריך לומר דמכאן מוכח כמ"ד (ריה כת.) דמצות לאו להנות ניתנו, ואין זה נחשב הנאה מה שנעשה בו מצוה, עכ"ד.

והנה כתב בשואל ומשיב (מהדרן ח"ב סימן קכ"ח) בביאור דברי רש"י (ראש השנה כה.) בטעם דמצות לאו להנות ניתנו, כי נתנו לעול על צואריהן. שהוא משום שהתורה נתנה בכפיית החר כמבואר בגמרא (שבת פח.), ולכך מצות לאו להנות נתנו רק לעול ניתנו, עכ"ד.

ולפי זה בחג השבועות דכפה הקב"ה הר כניגית או נולד הדין דמצות לאו להנות נתנו, אם כן שפיר היו יכולים להדליק המנורה בשמן נס, הגם דאסור להנות ממעשה נסים, הכא לא הוי בכלל הנאה דמצות לאו להנות נתנו, ושפיר מישך שייכי יום א' דחנוכה לחג השבועות.

והשי"ת יעזור שנרות חנוכה ישפיעו לבני ישראל שפע ברכה והצלחה, אמרו חז"ל (שבת כג:) הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים, ופירש"י הכוונה על נר חנוכה. וזה משפיע שפע רוחני לבני ישראל שיוכו לבנים תלמידי חכמים לומדי תורה ויראי ה', יעזור השי"ת שנרות חנוכה ישפיעו עלינו תורה ויראת שמים, בבחינת מוסף והולך, שנוכה להוסיף בתורה ויראת שמים, השפעות טובות בנשמויות וברוחניות, עדי נזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

*

ליל ג' דחנוכה

או יאמר בביאור הענין הא דלא קיבל אביי הך הילכתא דאסור להשתמש לאורה משמיה דרב, ומשמיה דרבי יוחנן קבלוה. גם יש להבין באיזה סברא פליגי רבי ירמיה ואביי אי קאמר רב הך שמעתתא.

וגר"א בהקדם מה דאיתא בגמרא (שבת כא:) כשנכנסו היונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול. והקשה הפני יהושע (שבת כא:) יש לתמוה כל מורה הנס זה למה, הא ק"ל (פסחים עט:) טומאה הותרה בציבור, והיו יכולין להדליק בשמן טמא. ותירץ דעיקר הנס לא נעשה אלא להודיע להם חיבת המקום עליהם, שהמנורה הוא עדות לישראל שהשכינה שורה בהם (שבת כג:), לכך נעשה להם גם בזה הענין ממש באותן הימים שהיו עת רצון להודיע שחזרו לחיבתן הראשונה, עכ"ד.

ובזה אמרתי לפרש הא דק"ל אסור להשתמש לאורה, דבאמת כבר הקשה הגמרא וכי נר קדושה יש בה (שבת כג.). ורש"י ל' פירש (שבת כא: דה ואסור) הטעם דאסור להשתמש לאורה, שיהא ניכר שהוא נר מצוה. וראוי להבין מאי שנא מצוה זו מכל שאר המצוות שבתורה כגון שופר ומצה, שלא תקנו בהם שום דבר שיהא ניכר שהיא של מצוה. אמנם לתירוץ הפני יהושע יובן, כיון דעיקר הנס היה להודיע חיבת המקום עלינו, לזכר זה תקנו שיהא אסור להשתמש לאורה, כמים פנים אל פנים, להודיע ולפרסם גדול חיבת המקום עלינו וחביבות המצוה שאנו עושים אותה רק לעשות נחת רוח לפניו ית"ש ואין אנו משתמשים בה בשום צרכי עצמינו.

אמנם הרא"ם (בביאורו על הכמ"ד) כתב לתרוץ, דהא דכתיב (ויקרא כד ב) להעלות נר תמיד, תמיד אף בטומאה (ספרי אמור פ"ג ס"א), היינו דוקא גוף המצוה כגון שהיו הכהנים טמאי מתים, אז טומאה הותרה בציבור, אבל לא מכשירי מצוה שהוא השמן טמא לא הותרה בציבור, עכ"ד. [ובחכמ צבי (פ"י פ"ג) תמה על דבריו, והרד"ד בקונטרס נר דוד (לחנוכה) כתב ליישב דקודם ההדלקה הוי השמן רק מכשירי מצוה, ואסור להשתמש בעזרה כשהוא טמא, ע"ש].

ונקדים עוד קושית היעב"ץ במור וקציעה (פי עתר) מה כל החרדה הזאת שהיוונים טימאו כל השמנים שבהיכל, דלכאורה נראה שאין טומאה במשקין שבמקדש כל עיקר למ"ד (פסחים טז.) משקין דבי מטבחיא רבן, וס"ל טומאת משקין דרבנן, ואם כן איך נטמאו השמנים שבהיכל, הרי בפנים נטמאו והווי להו משקי בי מטבחיא, וכיון דטהורים מן התורה לתכשרי היכא דליכא אחריני, דהא דגורי בהו רבנן היינו היכא דאפשר באחריני, אבל כי ליכא אחריים טהורים ודאי לא פסילי, ואין מקום לגם בשביל זה, עכ"ק.

ותירץ בשו"ת שואל ומשיב (מהדוק ח"ג סי' מב) על פי מה דאמרינן (עבודה זרה נב:) דבאו בה פריצים וחללוהו, דמכיון שבאו בה פריצים נתחלל מקדושתו, ואם כן שפיר נפקע הקדושה מהעזרה, ושוב נטמאו כל השמנים, עכ"ד. ובהו אמרתי לפרש מה שאומרים בהזמר (פיוט מעוז צור לחנוכה) יונים נקבצו וכו' ופרצו חומות מגדלי וטמאו כל השמנים, ר"ל שעל ידי שפרצו חומות מגדלי ובאו בה פריצים חללוהו, על ידי זה הופקע קדושתו וטמאו כל השמנים. (ושב מצאתי שכן כתב בתכלת מרדכי לחנוכה אות ו).

והנה מקשין העולם (הובא בקובץ פ"ג מהל' חנוכה פ"ג ה"ב) למה היו צריכין לגם שידליק השמן שבפך לשמונה ימים, הלא היו יכולין להטיף על ידי צרצור קטן טיפין טיפין בשמן טמא השמן טהור, וקמא וקמא בטיל, עכ"ק. ותירץ הגאון הרר"י בנפש יהונתן (פ' מקץ אות יט) בהקדם קושית המהרש"א (שבת כא:) והרא"ם (בביאורו על הכמ"ד) כיון דהיו בולן טמאי מתים, היאך הדליקו המנורה, הרי טמאו את השמן בהדלקתן. אך ביאור הענין על פי מה שפסק הרמב"ם (פ"ו מהל' איסורי המזבח ה"ד) שמן שלא הביא שלישי כשר למנורה, ושמן זו לא מקבל טומאה כמבואר ברמב"ם (פ"א מהל' טומאת אוכלין ה"ה). ולפי זה י"ל כי אותו שמן שבפך עדיין לא הביא שלישי שאינו מקבל טומאה, ומיושב קושית המהרש"א, דאף שנטמאת המנורה מכל מקום השמן לא נטמא כיון שלא הביא שלישי. ומיושב קושית העולם אמאי לא הוסיפו על השמן שבפך, דיש לומר שלא היה להם שמן אחר שלא הביא שלישי, ולא מהני מדי להוסיף עליו, דאי היה נטמא המנורה בטומאת הכהנים ויטמא את השמן, עכ"ד.

אך לפי האמור יש להעיר בזה, דבשלמא בעת שבאו היוונים ויחללוהו, יצאו כל המשקין מקדושתן ונטמאו, מה שאין כן אחר כך כשגברו מלכות בית חשמונאי ונצחום וטיהרו את הבית המקדש, אם כן שפיר היו יכולין לבטל שמן טמא בהשמן שבפך, ואין לחשוש שמא יטמא אחר כך השמן על ידי הכהנים, דהא משקין דבי מטבחיא רבן, והדרא הקושיא לדוכתה טורת הנם למה. וצריך לומר דרב דאיהו מרא דשמעתתא (פסחים יז:) משקין דבי מטבחיא רבן, לשיטתיה אזיל דס"ל (פסחים כט:) מין במינו לא בטיל, ואם כן לא היו יכולין להטיף שמן טמא בתוך שמן טהור, ומשום הכי הוצרכו לנס. אמנם רבי יוחנן דס"ל מין במינו לא בטיל, אם נימא דס"ל כרב דטומאת משקין דרבנן, צריך לומר שבאמת לא היה הכרח שתעשה הנם שהיו יכולין לבטל שמן טמא בהשמן שבפך, ומה שנעשה הנם הוא כמו שכתב הפרי מגדים בתיבת גמא (פ' מקין) לפי מה שכתב החכם צבי ז"ל (סימן פ) דבאמת עבודה דוחה טומאה, רק השי"ת הראה להם חיבתו, ואם כן באמת לא היה צורך לבטל, רק נעשה הנם שרצה השי"ת להראות את חיבתו לישראל, עכ"ד.

ומעתה יתבאר היטב מה שלא קיבל אביי תך הילכתא דאסור להשתמש לאורה משמיה דרב ומשמיה דרבי יוחנן קבלוה, דהא לשיטת רב אף דס"ל משקין רבי מטבחיא רבן, מכל מקום כיון דס"ל מין במינו לא בטיל, לא היו יכולין להטיף שמן של נס בתוך השמן שבפך, דממילא לא בטיל, והנם היתה בהכרח, וכיון שהיה ההכרח שתיעשה הנם, אינו מובן מאי שנא נס חנוכה משאר נסים שתיקנו בה לעשות היכר שהיא של מצוה ואסור להשתמש לאורה, ומשום הכי כשאמרו רבנן קמי דאביי משמיה דרב תך הילכתא דאסור להשתמש לאורה לא קבלוה, שהיה קשה לו מהיכי תיתי דאסור להשתמש לאורה, וכי נר קדושה יש בה.

אמנם הדר אמרוה רבנן משמיה דרבי יוחנן שפיר קבלוה, דהא לשיטת רבי יוחנן רמין במינו בטיל, אם כן מתעורר קושיא העולם כיון שהיה להם שמן טהור שלא הביאה שלישי שלא נטמא, הרי היו יכולין להטיף טיפין שמן טמא בתוך השמן שבפך, ואין לחשוש שיטמא השמן מהכנהנים אם נימא דס"ל כרב דמשקין בי מטבחיא רבן ובעת ההוא שחזרה העזרה לקדושתה שוב לא היו יכולים המשקים לקבל טומאה, וצריך לומר שהנם נעשה להודיע חיבת המקום עלינו, ואם כן מובן שפיר הטעם שאסרו חכמים להשתמש לאורה, שיהא ניכר שהיא נר של מצוה, להודיע ולפרסם חיבת המצוות עלינו, ומשום הכי שפיר קבלוה משמיה דרבי יוחנן.

ובזה יתבאר גם הא דדוקא אביי לא קיבלה משמיה דרב, אמנם רבי ירמיה אמרוה משמיה דרב, ד"ל שהם נתלקו בקושיא הפני יהושע טורת הנם למה הא טומאה הותרה בציבור, רבי ירמיה ס"ל דגם במנורה אמרינן טומאה הותרה בציבור, וצ"ל כמ"ש החכם צבי שנעשה הנם להודיע חיבת המקום עלינו, ואם כן מהאי טעמא אסור להשתמש לאורה להודיע ולפרסם חביבות המצוה, מה שאין כן אביי ס"ל דבשמן טמא לא אמרינן טומאה הותרה בציבור, ואם כן היתה בהכרח שתעשה הנם לרב דס"ל מין במינו לא בטיל, ומשום הכי לא קיבל תך שמעתתא דאסור להשתמש לאורה משמיה דרב, ומשמיה דרבי יוחנן שפיר קבלוה.

*

יש לפרש בדרך אחר הקשר שבין חג השבועות לחנוכה שהזכרנו אתמול, על פי מה דמבואר בשולחן ערוך (יורה דעה סימן קנ"ז) מחלוקת הרמב"ם ורבינו ירוחם אם אדם רשאי להחמיר על עצמו ולמסור את נפשו בכל מצוות התורה, חוץ משלש עבירות החמורות דהדין בהם יעבור ואל יתרג, כי הרמב"ם סובר דאינו רשאי ומתחייב בנפשו, ורבינו ירוחם וסייעתו סוברים דרשאי להחמיר על עצמו, אמנם מבואר בש"ך (סק"ב) דאם הוא אדם גדול וחסיד וירא שמים, כולי עלמא מודים דרשאי למסור עצמו על קידוש ה' אפילו על מצוה קלה. ולכאורה יש להפליא וכי בשביל שהוא חסיד וירא שמים ישתנה דינו, והלא כתיב (ויקרא י"ח ה) וחי בהם, ודרשו חז"ל (ומא פה:) ולא שימות בהם.

וביאר א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' תשא) דהאי וחי בהם יש לפרש בשני אופנים, הא' כפירוש רז"ל ולא שימות בהם, והב' שכל חיותו יהיה בהם, דהיינו שיהיו כל עשיותיו ועסקיו רק בתורה ומצוות וזולתם לא יהיה לו שום חיות בעולם, וכל כך יהא דבוק ונתעצם עם התורה והעבודה עד שאם ירצו להעבירו על אחת ממצוות ה' יופסק חיותו, ולפי פירוש זה הוא ההיפך דרשאי למסור עצמו כיון שזוהו חיותו, ואם כן אצל ההמונים שכל עסקם בעניני עולם הזה, פי' הפסוק כפשוטו ולא שימות בהם, אמנם אצל הצדיקים הרבוקים בו ית"ש תמיד ועיקר חיותם הוא רק בתורה ובמצוות, באלו פירוש הפסוק וחי בהם כפירוש השני, וממילא מחוייבים למסור נפשם על כל דבר פשע כי הן המה חיותם ממש, עכ"ד.

ובזה כתב א"ז זללה"ה בעצי חיים (לשבועות אות ג) לפרש דברי הגמרא (שבת פח.) דבשעת מתן תורה כפה הקב"ה על ישראל את ההר כניגית ואמר אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. והקשה התוספות (רי"ה פ"ה) למה היה הכפיה, הא כבר קבלו ברצון ואמרו נעשה ונשמע. אך פירוש הגמרא הוא כך, דהקב"ה למדם האיך יקבלו התורה עליהם על הדרך זה שיהיה כל עשייתם ותנועתם בהשתוקקת לתכלית האמיתי באהבה עזה ונפלאה, עד שעיקר חיותם הוא רק בתורה הקדושה. וזה שאמר אם אתם מקבלים התורה מוטב, ר"ל או יהיה טוב וניחא להם בהחיות אשר המה חיים על האדמה, ואם לאו שם תהא קבורתכם, ר"ל כך יחשבו בדעתם כי למה להם חיים אם אינם מקבלים התורה, דממילא יופסק חיותם בתורה, עכ"ד.

ועיבדא ידענא דהוה אצל הרה"ק מהר"י מבעלזא זללה"ה אשר בסוף ימיו מחמת מחלתו היה קשה לו ההכנה לתפלה, ויעצו לו לנסוע לעיר הבירה וייען לעשות ניתוח כדי שיתרפא, אבל אמרו לו שיש סכנה גדולה בדבר אולי לא יועיל ויסתלק מן העולם. [ואכן כך הוה שנסתלק אחר הניתוח]. והשיב הרה"ק הלא במצב כזה אינו יכול לעסוק בתורה ובתפלה במהרה כראוי, ואם כן למה לי חיים, ולזה הסכים לעשות הניתוח.

ובבחינה זו ביאר מרן דר"ז זללה"ה בדברי יואל (להנכה אות ה, צא, קל"ז) בענין נס חנוכה, שכתב הלבוש (סימן ע"ד) דבפורים תקנו משתה ושמחה דהוי נס ממות לחיים, מה שאין כן בחנוכה שהיתה הגזירה על העברת הדת תקנו רק להודות ולחלל, עכ"ד. אמנם באמת החשמונאים הקדושים לגודל קדושתם היתה גם הגזירה של העברה על הדת כמו מיתה ממש, ולזה הערו למות נפשם ויצאו ללחום עם היונים, ונמצא שגם בחנוכה היתה ממות לחיים, עכ"ד.

וזהו הקשר בין חג השבועות לחנוכה, כי בחג השבועות היה כפיית ההר שלמד אותם הקב"ה לקבל התורה במדריגה גדולה ונשגבה שהתחזק יהיה כל חיותם, ובלי התורה יופסק חיותם, ואותו בחינה היה בחנוכה שעשו החשמונאים מלחמה למען קיום התורה והמצוות כי זה היה כל חיותם, ואם כן הוי נס חנוכה ממות לחיים והוא דאורייתא.

*

והנה כתב החתם סופר (שבת כב.) בטעם שיטת הבה"ג דגר חנוכה דאורייתא, דילפינן פרק קמא דמגילה (ה"ף י"ד.) משעבוד לגאולה אמרו שירה ממות לחיים לא כל שכן, וקל וחומר דאורייתא היא, נמצא מצות עשה דאורייתא לקבוע יום טוב על כל נס, אלא שחכמים קבעו מה לעשות בו מעין המאורע, בזה לקרוא מגילה ולשלוח מנות, ובה לומר הלל ולהדליק נרות, נמצא עיקרו דאורייתא ופירושו מדרבנן, עכ"ד. (ועיין בריטב"א מגילה שם בע"ז.) והוסיף על זה כ"ק מרן דר"ז זללה"ה בדברי יואל (אות ל ואות קלא) דבשלמא לדברי הפרי חדש (פי' ע"ה) דיום כ"ה בכסלו הותקן על נס נצחון המלחמה, שפיר ילפינן בקל וחומר שיש חיוב לעשות יו"ט כיון שניצולו ממות לחיים, וחנוכה הוי דאורייתא, אבל אי נקטינן כשאר התירוצים שגם יום הראשון נקבע על נס דמנורה, אינו דומה כלל לנס דפורים ולא ילפינן בקל וחומר, וחנוכה הוי רק דרבנן, עכ"ד. ובכך לשיטת הפרי חדש ביום הראשון נר חנוכה הוי דאורייתא.

ויש להוסיף רמז על זה על פי דברי הארז"ל (פירוש שר"י פ"ד) שיש לכוון בהדלת הנרות אל ה"ג מדות, דהיינו בליל א' למדה ראשונה א"ל, ובליל ב' רחום, ובליל ג' חנון, ע"ש. ועיין בבני יששכר כמלו טבת מאמר ב אות טו). והנה כתב במגיד דבריו ליעקב (אות קמו) שעל ידי לימוד ה"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מעוררים ה"ג מדות של רחמים, על ידי לימוד קל וחומר ותעורר מדת א"ל, וכן באינד, עכ"ד. נמצא שיום הראשון שמתעורר בו מדת אל מכוון נגד קל וחומר, והרי לפי האמור נמצא דיום הראשון הוא דאורייתא מכת קל וחומר משעבוד לנאולה עושין יום טוב ממות לחיים לא כל שכן.

והנה כתב בבני יששכר (אלול מאמר ב אות ז) הנה תולדות הבנים הם בסגולה בהתעורר מדת חנוך, כמ"ש יעקב (בראשית ל"ג) הילדים אשר חנ"ן אלקים את עבדך. על כן במדות שהתורה נדרשת בהן היא מדת בנין א"ב, כי סגולתה לעורר מדת חנוך שמוסגלת לבנים שהן בנין א"ב, עכ"ד. (ועיין בבני יששכר כמלו טבת מאמר ד אות כט).

והנה אמרו חז"ל (שבת כ"ג) הרגיל בנר הוי"ן ליה בני תלמידי חכמים, ופירש"י הכוונה על נר חנוכה. ומצינו (ירד סימן קפ"ד) דג' פעמים נקרא רגילות. וזה שאמר הרג"ל בנר, היינו בליל ג' דחנוכה המכוון נגד מדת חנוך, הוי"ן ליה בני תלמידי חכמים, ובכך סגולת יום הזה הוא לבנים טובים.

יעזור השי"ת שבני ישראל יושעו בבני חיי ומוזני רוויחי וכל טוב, וכמ"ש בתפלת לשם יחוד קודם הדלקת הנרות ונוכה לבנים ובני בני תלמידי חכמים וצדיקים אהובים למעלה ונחמדים למטה עוסקים בתורה ובמצות, יעזור השי"ת שנוכה כולנו לבנים תלמידי חכמים יראי ה', ונוכה לנאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

*

ליל ד' חנוכה

בב"מ' שבת (דף ס"א) אמר רב הונא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן בחנוכה, בין בשבת בין בחול, אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה (ופירש"י כבתה נר חנוכה, זקוק לה להקטנה, הלכך צריך לתחלה לעשות יפה, דילמא פשע ולא מתקן לה) ומותר להשתמש לאורה וכו', אמר רבי זירא אמר רבי מתנה ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב, פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת, אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרו רבנן קמיה דאב"י משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה, כי אתא רבין אמרו רבנן קמיה דאב"י משמיה דרבי יוחנן וקיבלה, אמר אי זכאי גמירתיה לשמעתיה מעיקרא, והא גמרא, נפקא מינה לגירסא דינקותא. והקשו המפרשים בטעמא דמילתא דמשמיה דרבי ירמיה דמפרש טעמיה דרב דכבתה אין זקוק לה לא קיבלה, ומשמיה דרבי יוחנן קבלה, וכי משוא פנים יש בדבר. גם ליישב קושיית המפרשים מאי קאמר נפקא מינה לגירסא דינקותא, הא נפק"מ טובא אי מותר להשתמש לאורה.

ואפ"ל בהקדם מה שכתב האלאזי בקהלת יעקב (אות א מערכת אין עמח"ז) אהא דאיתא בירושלמי (תרומות פ"א סוף ה"ב) מדליקין בשמן שריפה בחנוכה, לכאורה קשה לפי מאי דק"ל (פסחים ק"ב) אין עושין מצוות חבילות חבילות, אם כן כיון דאיכא מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת, איך שרינו להדליק שמן שריפה בחנוכה, ותיריך דלא חשו אלא היכא דתרווייהו דאורייתא או דרבנן, לא בחד דאורייתא וחדתה דרבנן, עכ"ד.

והנה כתב א"ז זללה"ה בעטרת חכמים (סוגיא דכבתה) אהא דאמר רב (הלל דף כה). כשם שמצוה לשרוף הקדשים שנטמאו, כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת, היינו דס"ל לרב שיש מצוה מן התורה לבער תרומה שנטמאת, ורבי יוחנן ס"ל שאין מצוה מדאורייתא לשרוף תרומה טמאה, עכ"ד. (וכי בקול אריה א"ח סי' לד). ואם כן לרב שפיר מדליקין בשמן שריפה בחנוכה, דכיון דשריפת תרומה טמאה היא דאורייתא ונר חנוכה דרבנן, לא שייך בזה אין עושין מצוות חבילות חבילות, אמנם

לרבי יוחנן דס"ל שריפת תרומה טמאה היא דרבנן, קשה איך מדליקין בשמן שריפה בחנוכה הא אין עושין מצוות חבילות חבילות, ומחמת חומר הקושיא צריך לומר דס"ל לרבי יוחנן כשיטת הבה"ג (בהקדמה במנין המצות) דנר חנוכה הוא דאורייתא, ותו ליכא משום אין עושין מצוות חבילות חבילות דנר חנוכה דאורייתא ושריפת תרומה טמאה דרבנן. ונכמו שביאר מרן דר"ז זללה"ה בדברי יואל (לחנוכה אות פ) מעם הבה"ג, על פי מה שכתב הרוקח (הלכות חנוכה סימן רכ"ה) בפרשת אמור אל הכהנים התחיל שבת ורגלים, פסח ועצרת ראש השנה ויום הכיפורים סוכות, ולבסוף נאמר (ויקרא כג מד) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, וסמך ליה ויקחו אליך שמן זית זך כתיב למאור, רמז לחנוכה שמן זית מן המובחר, עכ"ל. והוה מעם הבה"ג דנר חנוכה דאורייתא משום דדרשינן סמוכין, עכ"ד. ורבי יוחנן בזה לשיטתיה דס"ל (ברכות י) סמוכין מן התורה. ואדאיתאן להכי נמצא דלרב דשריפת שמן שריפה מה"ת על כרחך לומר נר חנוכה מדרבנן (כשיטת הרמב"ם שורש הראשון בסה"מ), ולרבי יוחנן דשריפת שמן שריפה בשריפה מדרבנן על כרחך נר חנוכה מה"ת.

ונקדים קושיית הבית יוסף (א"ח סי' ע"ד) למה קבעו שמונת ימי חנוכה, כיון דשמך שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת, נמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות, ותיריך הפרי חדש שיום הראשון הוקבע לזכר נצחון המלחמה, והטורי זהב (פ"א) תריך, שהיה מן ההכרח שישאר מעט בלילה הראשונה משמן שבפך, כדי שיהא הברכה על מה לחול, ונמצא שנעשה הנס גם בליל ראשון, עכ"ד. [ובאפיקי יהודה (ד"ש מי מריבה) דחה תריך ה"ז, אמנם בבית יצחק (א"ח סי' ק"י) וכעין זה מרן דר"ז זללה"ה בדברי יואל (אות ז אות מ) כתבו כסברת הטורי זהב אבל לא מטעמיה ע"ש].

ויתכן שבוה תלוי אי כבתה זקוק לה, דאי אמרינן כתיוריך הטורי זהב שבליילה הראשון נשאר מעט משמן שבפך, נמצא שהנס ביום הראשון היתה מה שדלק כל הלילה שמן שלא כשיעור, ואם כן כיון שהנס היתה מה שדלק כל הלילה אף מעט שמן, לכן ראוי לפסוק דכבתה זקוק לה ע"פ בלילה הראשונה, שגם נר חנוכה יהא דולק כל שיעורו, מה שאין כן להפרי חדש שיום הראשון הוקבע לזכר נס נצחון המלחמה, אם כן בלילה הראשונה לא היתה שום נס במנורה גופא, שכדרך הטבע דלק שמן שבפך כל הלילה, אם כן מהיכתי תיתי דכבתה זקוק לה, ואם כן די לנו מה שמדליקין נר חנוכה גם בלילה הראשונה זכר למה שמצאו הפך והדליק בו, אמנם אי כבתה אין זקוק לה. [נוסברא זו כתב בשו"ת ערוגת הכשם (א"ח סי' ר) לגבי תירוצי הב"י, אמנם הפרי חדש דחה תירוצי הבית יוסף, אך סברתו נכונה גם בשאר תירוצי של המפרשים וכאמור].

והנה כתב החתם סופר בחידושיו למס' שבת (דף כ"ב) בטעם שיטת הבה"ג דנר חנוכה דאורייתא, דילפינן פרק קמא דמגילה (דף י"ד) משעבוד לנאולה אמרו שירה ממות לחיים לא כל שכן, וקל וחומר דאורייתא היא, נמצא מצות עשה דאורייתא לקבוע יום טוב על כל נס, אלא שחכמים קבעו מה לעשות בו מעין המאורע, בזה לקרוא מגילה ולשלוח מנות, ובוה לומר הלל ולהדליק נרות, נמצא עיקרו דאורייתא ופירושו מדרבנן, עכ"ד. (ועיין בריב"א מגילה שם כע"ז). והוסיף על זה כ"ק מרן דר"ז זללה"ה בדברי יואל (אות ל אות קלא) דבשלמא לדברי הפרי חדש דיום הראשון הותקן על נס נצחון המלחמה, שפיר ילפינן בקל וחומר שיש חיוב לעשות י"ט כיון שניצולו ממות לחיים, וחנוכה הוא דאורייתא, אבל אי נקטינן כשאר התירוצי שגם יום הראשון נקבע על נס דמנורה, אינו דומה כלל לנס דפורים ולא ילפינן בקל וחומר, וחנוכה הוא רק דרבנן, עכ"ד.

ובזה יש לכאר הא דאיתא בשו"ע (א"ח סי' תכ"א) לעולם ביום שיהיה חנוכה יהיה עצרת כשיהיו [חשון וכסליו] כסדרן או חסירים, וכתב במגן אברהם (פ"א) פי' ביום שיהיה עצרת יהיה חנוכה שאחריהם הם כסדרן או חסירם, אבל כשהם מלאים יבוא ביום שאחר עצרת כגון אם עצרת ביום א' יבוא חנוכה ביום ב' עכ"ד. וראוי להתבונן מה שייכות קביעות יום טוב שבועות עם קביעות חנוכה. אמנם לפי

האמור יובן, כי י"ג מרות שהתורה נדרשת בהן מסיני נאמרו, ולכן כדי להורות שיום הראשון היו דאורייתא מכח קל וחומר, הוקבע ביום שחל בו שבועות, שאז קבלנו הי"ג מרות שהתורה נדרשת בהן.

ומעתה אי אמרינן דגר חנוכה דאורייתא וכתירוץ הפרי חדש שיום הראשון הוקבע לזכר נצחון המלחמה, אם כן צריך לומר כבתה אין זקוק לה, מה שאין כן אי אמרינן דגר חנוכה דרבנן וכתירוץ הטורי זהב שיום הראשון נשאר מעט משמן הראשון, אם כן עיקר הנס היתה במה שדלק כל הלילה אף שמן פחות מכשיעור, ואם כן ראוי לפסוק דכבתה זקוק לה.

ועל פי זה יתבאר שפיר הא דלא קיבלה אביי משמיה דרבי ירמיה דפירש טעמיה דרב ומשמיה דרבי יוחנן קבלוה, דהנה רב ורבי יוחנן תרווייהו ס"ל פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת ומדליקין בהן בחנוכה, הרי ס"ל מדליקין בחנוכה אף בשמן שריפה, ולכאורה קשה אין עושין מצות חבילות חבילות, וצריך לומר דגר דאורייתא וחד דרבנן, ואם כן לרב דס"ל דשריפת תרומה טמאה דאורייתא, על כרחך דגר חנוכה דרבנן, והיינו כתירוץ הטורי זהב שגם בלילה הראשונה היתה גם מה שנשאר מעט משמן שבפך, ואם כן עיקר הנס היתה מה שדלק כל הלילה אף שמן פחות מכשיעור, ואם כן ראוי לפסוק דכבתה זקוק לה, כדי שיהא דולק כל השיעור, וזכר לנס דמנורה שלא כבתה ודלק כל הלילה, ומשום הכי משמיה דרב לא קיבל הך הילכתא דכבתה אין זקוק לה, דהא לשיטת רב היה ראוי לפסוק דכבתה זקוק לה.

מה שאין כן לשיטת רבי יוחנן דשריפת תרומה טמאה היו דרבנן, על כרחך דגר חנוכה דאורייתא, ומשום הכי מדליקין בשמן שריפה בחנוכה, דלא שייך משום אין עושין מצות חבילות חבילות, דגר חנוכה דאורייתא ושריפת תרומה טמאה דרבנן, והטעם דגר חנוכה דאורייתא הוא כתירוץ הפרי חדש שיום הראשון הוקבע לזכר נצחון המלחמה, וילפינן בקל וחומר שיש חיוב מה"ת לעשות יום טוב על מה שניצולו ממות לחיים, ואם כן ביום הראשון לא היה שום נס במנורה ודלק כל הלילה בדרך הטבע כיון שנתנו בו שמן כשיעור, ושפיר אמרינן אי כבתה אין זקוק לה, ומשום הכי משמיה דרבי יוחנן שפיר קבלוה. ולפי זה י"ל דדוקא הך הילכתא אי כבתה אין זקוק לה לא קיבל משמיה דרב, אמנם הא דאסור להשתמש לאורה שפיר קיבלה, ושפיר קאמר דליכא נפקא מינה בהא רק לגירסא דינקותא.

ויש לפרש בדרך אחר הקשר שבין חג השבועות לחנוכה שהזכרנו אתמול, ונראה על פי דברי א"ז זללה"ה בישמח משה (בפתחת הספר) לפרש דברי המדרש (ויקרא פ"ח ט"ו) רבנן אמרי חביב קרבנו של אהרן לפני הקב"ה כקרבנו של נשיאים, כי באמת אין לך אדם בישראל שאין לו שעה שהושק לעשות רצון קונו ונותן לב לשוב, אלא שאין חסידות כחסידות בתחילתו, ואחר שעה נתקרה וחזר לקרמוותו, אבל הבני עליה אצלם כל שעה ושעה כראשונה, שבכל עת נרמה לו כאילו מעתה מתחיל לעבוד הש"ת, ואין אצלו אמצע וסוף רק תמיד התחלה, והנה קרבן הנשיאים שהיתה לחנוכה המזבח, בודאי היתה בהתלהבות גדול בראותם כבוד ה' מלא את המשכן והיה חנוכה ראשונה, ובודאי היה חביב מאד בעיני הקב"ה, ועל זה אמר המדרש כי גם קרבן אהרן שהיה בכל יום פעמיים, חביב לפני הש"ת כקרבן נשיאים, שכן דרך בני עליה כל שעה ושעה אצלם כשעה ראשונה, עכד"ק.

ובזה כתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' עקב) ליישב דעת רוב הפוסקים שאין לברך שהחיינו על עשית מצוה חדשה שלא עשאה מעולם (עין ב"ד סימן כ"ח ובש"ך שם), הלא אין לך שמחה גדולה יותר מזה, אכן באמת כל מצוה אפילו ישינה צריכה להיות חדשה בכל יום, ואם יברך על מצוה החדשה שהחיינו, נראה דמה שאינו מברך על הישנה הוא משום שאינה אצלו כחדשה, אם כן כדי בזיון, ולזה אין מברכין כלל אפילו על מצוה החדשה, אף שעל פרי או בנגד חדשה מברך שהחיינו, מכל מקום על מצוה אפילו חדשה לא יברך, עכד"ק.

וא"ז זללה"ה בעצי חיים (לשבועות אות ח) פ"י בזה הכתוב כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, ופירש"י כה תאמר, בלשון הזה. כי הזהיר הכתוב לבית יעקב, רמז על אלו שהם במדרגה הפחותה, שלא יתקרו מ כאשר קבלו עליהם ולא יעבור החשק והתלהבות, דאלו לבני ישראל היינו מדרגה היותר נעלה, אין צריך להזהיר, דבלאו הכי בני עליה כל שעה ושעה נרמה להם כשעה ראשונה, ומשום זה לא נאמר בקרא כה תגיד בלשון הזה לבני ישראל, דהא בזה בני עליה הם במעלה יותר, דהם בכל שעה כשעה הראשונה ואין להם חילוק בראשונה או לאחר זה, עכ"ד. ולפי דרכו זהו הפ' בדברי רש"י כסדר הזה, דהיינו שכסדר הזה ימשיכו גם להלאה שבכל שעה ידמה להם כשעה ראשונה.

והנה כאשר נכנסו החשמונאים לביהמ"ק אחר שלא הדליקו המנורה זמן רב, ועכשיו עור הש"ת ונעשה גם גדול וזכו להדליק המנורה, ובודאי שהדלקת המנורה בלילה ההוא היה בשמחה גדולה ובהתלהבות גדול, וכמ"ש (תהלים ק"ט קס"ב) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, מכל מקום אצל הכהנים הקדושים לא נתקרה ההתלהבות גם בלילות האחרים, ותמיד היה הדלקת המנורה באותו התלהבות.

והנה חנוכה אותיות חנ"ו כ"ה, רמז שבהדלקת המנורה היה התלהבותם כמו שהיה בשעת מתן תורה בבחינת כ"ה תאמר לבית יעקב, שתמיד נשאר ההתלהבות כשעה ראשונה. וכך הוא דרך הצדיקים לקיים כל המצות בתשוקה גדולה ובחשקות גדול והתלהבות, ואין חילוק אם הוא מצוה שנעשה פע"א בשנה או בכל יום, כולם שווים לטובה בהתלהבות גדול, בכל יום שהאדם מניח תפילין צריך שיהיה ההתלהבות כמו ביום הראשון שהתחיל להניח תפילין, וכן כל המצות צריך להיות בחשק והתלהבות ושמחה רבה, ויש לברך ברכת להניח תפילין באותו התלהבות שמברך ברכת על אכילת מצה, בבחינת בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים.

והש"ת יעזור שמצוה נר חנוכה ישפיע על בני ישראל התעוררות על קיום התורה והמצוות, לעסוק בתורה ובקיום המצות בחשק גדול ובהשתוקקות והתלהבות כאותו בחינה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, והש"ת יעזור שנוכה להתגלות אור הגנוז, וכתב בבני יששכר (לחנוכה מאמר ד אות ק) בשם הר"ק רבי פינחס מקארין זללה"ה, אשר בכל שנה ושנה בשעת הדלקת הנרות מתגלה אור הגנוז, והוא אורו של מלך המשיח, עכד"ק. יעזור הש"ת שנוכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ליל ה' דחנוכה - וויליאמסבורג

או יאמר בביאור הענין הא דלא קיבלה אביי הך שמעתתא דאסור להשתמש לאורה משמיה דרב, ומשמיה דרבי יוחנן קבלוה.

ונראה בהקדם קושית הבית יוסף (א"ח סי' ע"ד) למה קבעו שמונת ימי חנוכה, כיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת, נמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות, וי"ל שחילקו שמן שבפך לשמנה חלקים, ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק אחד והיה דולק עד הבוקר, ונמצא שבכל הלילות נעשה גם, עכ"ד. והקשה הפרי חדש (פ"א) מהא דאמרינן (מנחות פ"ג) תן לה כדי מרתה שתהא דולקת והולכת כל הלילה מערב ועד בקר, ואם כן מה ראו לחלקו לח' חלקים, ותירוץ המזרחי (בביאור על המ"ג) דתן לה כדי מרתה הוא רק לכתחילה ולא לעיכובא, עכ"ד.

אמנם הטורי זהב (א"ח סי' ע"ד פ"א) תירץ בקושית הבית יוסף, שהנס ביום הראשון היה שנשאר מעט משמן שבפך, כדי שיהא ראוי שישירה בו הברכה, ע"ש. וכ"ק מרן ד"ו זללה"ה בדברי יואל (לחנוכה אות מ"ג) נקט כתירוצו וביאר בטעמא דמילתא למה היה צריך לישאר משמן שבפך, כי בשמן שניתוסף על ידי נס היה אסור להדליק דהוי שמן גם ולא שמן זית, ועל כן היה צריך שישאר משמן שבפך, ועל ידי זה אמרינן בשמן שנתרבה בנס קמא קמא במל ומדליקין בו, עכ"ד. וכבר אמרתי דזה תלוי בפלוגתת האחרונים, דלדעת מרן ז"ל שמן של נס פסול להדלקה,

וכן הוא דעת הר"ם והמהר"ר מבעלזא, ודעת הכלי חמדה (פ' ויקהל אות ה) והרברבי מלכיאיל (ח"ז סי' יב) דשמן של נס כשר להדלקה.

והנה הקשה הפני יהושע (שבת כא:) יש לתמוה כל טורח הנס זה דחנוכה למה, דהא ק"ל (פסחים ע"ג:) טומאה הותרה בציבור, והו"י יכולין להדליק בשמן טמא, ותיירץ הפרי חדש (א"ח סי' תר"ט) דודאי טומאת מת הותרה בצבור, אך הם גזרו על הגוים להיות כזבים, וטומאת זב לא הותרה בצבור, עכ"ד. והוסיף על זה החתם סופר בחידושו למס' שבת (דף כא:) שהיו חכמי הדור נבוכים מה לעשות אם להעמיד דבריהם במקום ביטול עבודת הדלקה או לא, ועשה הקב"ה נס ודלק ח' ימים מבלי שיצטרכו לבטל הדלקת נרות, וזוהו הראו להם מן השמים הסכמה על גרי חז"ל ונתחזק הדת ותורה שבעל פה, עכ"ד. ובאמת ליעקב (סוגיא דבבא) תירץ קושית הפני הושע, נהי דטומאה הותרה, מכל מקום השמן מיקרי שמן טמא ומצותו בשריפה, ולפי זה שוב אי אפשר להדליק כיון דמצותו בשריפה אמרינן בתותי מיכתת שיעוריה (סוכה לה), וליכא שיעור, עכ"ד. אמנם אי אמרינן כהמזרחי דתן לה כרי מרתה אינו לעיכובא, אם כן לא בעינן שיעור כלל, ולא שייך לומר בזה כיתותי מיכתת שיעורא.

ומעתה אי נקטינן כתיירוצי הבית יוסף, שהנס היתה במה שחלקו שמן שבפך לח' חלקים והדליקה בכל לילה חלק שמינית כל הלילה, והיינו משום דהשיעור אינו לעיכובא, אם כן צריך לומר שהנס לא היתה בהכרח רק להודיע כח תורה שבעל פה, מה שאין כן אי אמרינן כתיירוצי הט"ו וכהסברו של ד"ו שהנס היתה במה שנשאר שמן שבפך, אם כן יש לומר שהנס היתה בהכרח מה"ת, דבאמת צריך לתת במנוחה כשיעור, ושמן טמא כיתותי מיכתת שיעורא.

אמנם כל זה הוא רק אי אמרינן דמין במינו בטיל, אם כן שפיר י"ל שהשמן של נס היה אסור להדלקה ונתבטל בתוך השמן שבפך, ואם כן הא דבעינן לתת במנוחה כרי מרתה היינו לעיכובא, ואם כן הנס היתה בהכרח מה"ת, מה שאין כן אי אמרינן מין במינו לא בטיל, אם כן אי אפשר לומר שהשמן של נס נתבטל בתוך השמן שבפך, דהא ממילא לא נתבטל, נוצ"ל דשמן של נס שטעמו ריחו ומראהו כטעם שמן זית הו"י כמו שמן זית ממש וכשר להדלקה, ואם כן צריך לומר כתיירוצי בית יוסף שחילקו שמן שבפך לשמונה חלקים ונעשה נס והדליקה חלק שמינית כל הלילה, משום דתן לה כרי מרתה אינו לעיכובא רק לכתחילה, והנס היתה רק להודיע כח תורה שבעל פה וכח גזירת החכמים.

והנה כתב החיד"א ברברים אחרים (רוש"ל) ובעין זה בבני יששכר (מאמר ג אות טו) בטעם דאסור להשתמש לאורה, להורות על מצות ומעשים טובים שיעשה האדם שלא לעשותם על מנת לקבל פרס. אך כתב בשבט מישראל (מזמור א) דדוקא מצוה מה"ת אסור לעשות בשביל קבלת שכר, אבל מצוה מדרבנן מותר לעשות עמלק"פ. ולפי זה אי אמרינן שהנס היתה בהכרח מה"ת, שפיר מובן הטעם דאסור להשתמש לאורה, להורות דאסור לעשות על מנת לקבל פרס, מה שאין כן אי אמרינן שהנס היתה רק להודיע כח גזירת חכמים, הרי בדרבנן מותר לעשות על מנת לקבל פרס, ואינו מובן הטעם שיהא אסור להשתמש לאורה.

ובזה יתבאר שפיר הא דלא קיבל אביי תך שמענתא דאסור להשתמש לאורה משמיה דרב ומשמיה דרבי יוחנן קבלוה, דהא רב ס"ל (פסחים כ"ג:) מין במינו לא בטיל, אם כן לא נתבטל השמן של נס בתוך השמן שבפך, ואם כן צריך לומר שנתנו במנוחה חלק שמינית והיתה הנס שדלק כל הלילה, דתן לה כרי מרתה אינו לעיכובא, ואם כן הנס לא היה בהכרח דטומאה הותרה בציבור, רק להודיע כח תורה שבעל פה וכח גזירת חכמים, ואם כן מציאה טעם יהא אסור להשתמש לאורה, ומשום הכי כשאמרו רבנן קמי דאביי משמיה דרב תך הילכתא דאסור להשתמש לאורה לא קבלוה, שהיה קשה לו מהיכי תיתי דאסור להשתמש לאורה, וכי נר קדושה יש בה. אמנם הדור אמרוה רבנן משמיה דרבי יוחנן שפיר קבלוה, דהא לשיטת רבי יוחנן דמין במינו בטיל, אם כן אמרינן שנתבטל השמן של נס בתוך

השמן שבפך, דשמן טמא אסור להדלקה דכיתותי מיכתת שיעורא, ובעינן תן לה כרי מרתה לעיכובא, ואם כן הנס היתה בהכרח מה"ת, ולזכר זה שפיר תקנו חכמים בנר חנוכה שיהא אסור להשתמש לאורה דבאורייתא אסור לעשות על מנת לקבל פרס, ומשום הכי שפיר קבלוה משמיה דרבי יוחנן.

*

ויש לפרש בדרך אחר הקשר שבין חג השבועות לחנוכה שהזכרנו אתמול, בהקדם קושית הבית יוסף (א"ח סי' ע"ד) למה קבעו שמונת ימי חנוכה, כיון דשמן שבפך היה בו כרי להדליק לילה אחת, נמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות, ותיירץ הטורי זהב (א"ח סי' ע"ד סק"א) שהנס ביום הראשון היה שנשאר מעט משמן שבפך, כרי שיהא ראוי שישירה בו הברכה, ע"ש. וכ"כ מרן ד"ו זללה"ה ברברי יואל (לחנוכה אות ג) נקט כתיירוצו וביאר בטעמא דמילתא למה היה צריך לישראל משמן שבפך, כי בשמן שניתוסף על ידי נס היה אסור להדליק דהו"י שמן נס ולא שמן זית, ועל כן היה צריך שישאר משמן שבפך, ועל ידי זה אמרינן בשמן שנתרבה בנס קמא קמא בטל ומדליקין בו, עכ"ד. וכבר אמרתי דזה תלוי בפלוגתת האחרונים, דלדעת מרן ז"ל שמן של נס פסול להדלקה, וכן הוא דעת הר"ם והמהר"ר מבעלזא, ודעת הכלי חמדה (פ' ויקהל אות ה) והרברבי מלכיאיל (ח"ז סי' יב) דשמן של נס כשר להדלקה.

והנה איתא במדרש (שמו"ר פ"ח ס"א) ומשה עלה למרום, באותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה הקב"ה קלסטרין פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין הימנו לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו. ובמדרש שוחר טוב (מזמור ח) מבואר שטען הקב"ה למלאכים לא אתם כשירדתם אצלו אברהם אכלתם בשר בחלב. אך כתב המלבי"ם (פ' וירא) כי מה שהאביל אברהם להמלאכים בשר בחלב, היינו משום שהיה בשר שנברא על ידי ספר יצירה (כמבאר בלקוט ראובני פ' וירא), שאין לו דין בשר והו"י יכולים לאכלו עם חלב, עכ"ד. וכ"כ בחכמת התורה להגרש"ק (פ' וירא). ולפי זה יש לומר דלכן אכלו המלאכים בשר בחלב בביתו של אברהם אבינו, כי הם סברו דמה שנברא בנס אינו במציאות כמו הנברא על פי הטבע, ועל כן הבהמה שנברא על ידי ספר יצירה אין לו דין בשר, ומותרים לאכלו עם חלב. אמנם ממה שאמר להם הקב"ה לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו בשר בחלב, מוכח דבאמת מה שנברא בנס נתהווה במציאות כמו שנברא על פי הטבע, וגם בבשר זו שהאבילין עם חמאה היה בו איסור בשר בחלב, ולכן לא היו יכולים לקבל התורה, ולפי זה גם שמן שנתהווה על ידי נס כשר להדלקה.

ולפי זה מוחג השבועות שבו ניתנה תורה לבני ישראל ולא למלאכים מוכח דמה שנברא על ידי נס נתהווה במציאות כמו שנברא על פי הטבע, ולכן הוא מכוון נגד חנוכה להורות דשמן נס היה כשר להדלקה דהוא שמן זית.

*

עוד י"ל בטעם שייכות קביעות יו"ט שבועות לחנוכה, על פי מה שכתב בבני יששכר (כסלו ט"ב מאמר ד אות י) בשם המקובלים, דכל הנסים והנפלאות שנעשו לישראל הכל נעשה על ידי שם מ"ב, וזהו לעושה נפלאות גדולות לבר"ו (תהלים קלו ד) בנימטריא מ"ב, עכ"ד. ולבעבור זה תקנו בחודאת חנוכה ופורים בימי מתתיהו, בימי מרדכי, נרמזו בהתחלה ראשי תיבות שם מ"ב. ואחשבה לדעת דוכות התורה היא הפועלת ניסים שלא כטבע, דהנהגת התורה הוא למעלה מן הטבע, וגם התורה היתה כביכול כלי אומנתו של הקב"ה במעשה בראשית (כ"ד פ"א ס"א), על כן כל התהוות הויה חדשה גם כן על ידי התורה, וכל שידוד המערכה על ידי התורה הוא, הנה תמצא התחלת ב' התורות בכתב ובעל פה בראשית מאימתי שם מ"ב, ודברת ב"ם, עכ"ד.

והנה הקשה הפני יהושע (שבת כא:) כל טורח הנס זה למה, הא ק"ל (פסחים ע"ג:) טומאה הותרה בציבור, והו"י יכולין להדליק בשמן טמא, ותיירץ הפרי חדש (א"ח סי' תר"ט) דודאי טומאת מת הותרה בצבור, אך הם גזרו על הגוים להיות כזבים, וטומאת זב לא הותרה בצבור, עכ"ד. והוסיף על זה החתם סופר בחידושו למס' שבת (דף כא:) שהיו

חכמי הדור נבוכים מה לעשות אם להעמיד דבריהם במקום ביטול עבודת הדלקה או לא, ועשה הקב"ה גם ודלק ח' ימים מבלי שיצטרפו לבטל הדלקת נרות, ומזה הראו להם מן השמים הסכמה על גררי חז"ל ונתחזקו הדת ותורה שבעל פה, עכ"ד. ומרן דרו"ז זלה"ה בדברי יואל (לחנכה את קב) האריך דביון שזה היה תכלית כוונת הנס כדי לפרסם ולהראות כח גררי חז"ל ותורה שבע"פ, לכן תקנו לעשות פרסומי ניסא ולפרסמו בפומבי יותר מבשאר נסים, כדי לפרסם כח תורה שבעל פה וכת גזירות חכמים, שהרי כל עיקר הנס משום הכי הוה כדי לקיים גררי חז"ל, עכ"ד. ונמצא רבנן השבועות קבלו תורה שבכתב, ובחנכה נתחזקו תורה שבע"פ, ושפיר מישך שייכי חג השבועות לחנכה. ויש לרמז בזה מה שאומרים בנוסח ההודאה ואתה ברחמ"ך הרבים עמדת להם בעת צרתם, דהנה מבואר בכתבי האר"ז (משנת חסידים מס' השכיבה פ"א) התורה שבכתב הוא דין ותורה שבעל פה הוא רחמים, עכ"ד. ובהו כתב א"ז זלה"ה בישמח משה (פ' אמור) לבאר הענין מה שאמרו חז"ל (סוכה ו'): דכל הלכה למשה מסיני לקולא אתי ולא לחומרא, כי תורה שבכתב הוא דין, ולכך כפי הכתוב הוה חומרא והוא כפי שורת הדין הגמור, אבל הלכה למשה מסיני הוא תורה שבעל פה והוא מצד הרחמים ולקולא אתי, עכ"ד. ועל כן בחנכה שנתחזקו התורה שבע"פ שהוא רחמים, אנו אומרים ואתה ברחמ"ך הרבים עמדת להם בעת צרתם, לרמז שהנס היה בשביל רחמ"ך הרבים, היינו תורה שבע"פ שהוא רחמים, ולזה בחנכה יורד ונתפשט מדת רחמים, כי כל הנס היה בשביל תורה שבע"פ שהוא רחמים.

ותקתינו איתנה שיעזור הש"ת בוכות הדלקת נרות חנוכה שיושפע לכל העולם רחמים וגמורים, ונזכה לחסדיו ורחמיו יתברך, שעשה נסים לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה, עדי נזכה לנאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

ואפ"ל על פי מה שפירש"י מצות לאו להנות ניתנו, דלעול על צאווריהם ניתנו, ובשואל ומשיב (מהררר ח"ב סימן קצ"ח) כתב הטעם דביון שהתורה ניתנה לנו בכפיית החר כמבואר במס' שבת (דף פח.), ע"ש לפי דרכו. והנה בתוס' במס' שבת (שם דה פה) הקשו למה כפה הקב"ה עליהם את החר, הא כבר הקרימו נעשה לנשבע, וביאר א"ז זלה"ה בעצי חיים (לשבעות אות כ) על פי מה שביאר בקדושת יום טוב (לראש השנה אות א) דעיקר נסיון העקידה היה באברהם אבינו, כי אחרי שכבר נתנסה בעשר נסיונות ועמד בהם, עשה הקב"ה נסיון גדול וחדש ולקח ממנו כל מדרגותיו למען ישאר כמו איש פשוט אשר יתחיל רק עתה לעבוד את הבורא ברוך הוא, ועם כל זה עמד בנסיון והעלה את בנו יחידו לפני ה', עכ"ד. והכי נמי יש לומר כי כדי להגדיל הנסיון מה שקבלנו התורה הזאת, על כן בעת שעמדנו תחת החר לקח ממנו כל המדרגות אשר השגנו לפני הר סיני, ועל עת ההוא כפה עלינו הר כניגונו, ואף על פי שכבר אמרו נעשה ונשמע כאשר פסקה זוהמתן, לאו כל העתים שוות, עכ"ד.

ולפי זה נמצא כי בעת נתינת התורה והמצוות היו בני ישראל במדרגה נמוכה כאנשים פשוטים, עד שהיה נצרך להם כפיית החר, ובמדרגה הלזו לא היה להם קיום התורה והמצוות הנאה, על כן שפיר נקבע הלכה מצות לאו ליהנות ניתנו, כמו שהיה בשעת מתן תורה שהיתה מתוך כפייה ולא מרצון הלב.

וזהו הקשר של חג השבועות לחנכה, כי שמונת ימי חנוכה נקבע דגם ביום ראשון היה גם שנשאר שמן למען יתבטל בו שמן הנס ומותר לבטלו לכתחלה דמצות לאו להנות ניתנו, והטעם דמצות לאו להנות נתנו משום דבני ישראל קבלו התורה במדרגה נמוכה ובכפיית החר, נמצא דעל ידי שנקבע בחג השבועות הדין דמצות לאו להנות ניתנו, היה אפשר להיות הנס חנוכה, ושפיר שייכי להדרי.

אמנם יש להסביר הענין ביתר ביאור, בהקדם מה שכבר היה דברינו לבאר על

מה עשה ה' ככה ליקח מהם כל המדרגות, שזה היה לטובת דורות הבאים, דהנה הקב"ה קורא הדורות מראש הכל גלוי וידוע לפניו, צפה והביט על מצבן של בני ישראל איך שיהיה עד סוף כל הדורות עד דורינו אלה דרא בתראה, וראה שפלות מעמדינו ומצב הדור הזה, שאין אתנו יודע עד מה ואין לנו השגה איך לעשות רצון ה', ורצה הקב"ה לחזק את בני ישראל בדורות הבאים, שלא ידמה האדם בנפשו מי אנכי לנשת אל הקודש לקיים מצות ה', הלא אותו הדור שקבלו התורה המה היו במדרגה גבוה ונשגבה ושמעו דיבורי קודש יוצא מפי הקב"ה אנכי ולא יהיה לך, אבל אנחנו בשפלות מעמדינו איך נוכל לקיים מצות ה', ולזה נטל הקב"ה כל המדרגות של בני ישראל, ויתניצבו בתחתית החר, שראו עצמם עומדים בתחתית החר במדרגה שפלה עד מאד, ובאופן כזה קבלו את התורה, למען ידעו דורות הבאים רכל אחד מישראל באיזה מצב שהוא ראוי לקבל התורה, ובהו יתחזק ויאמר הלא גם ישראל שבאותו הדור של מקבלי התורה היו בתחתית החר, ועם כל זה זכו לשמוע דיבורי קודש מהש"ת ולקבל התורה, ואם כן גם הוא ראוי לקבל התורה.

ובחינה זו אנו רואים גם בחנוכה, דהנה אמרו חז"ל (שבת כא): פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מרליקין בהן בשבת מרליקין בהן בחנוכה, ופי' בספח"ק תפארת שלמה (לחנכה) רמז לאותן אנשים שאינם יכולים להדליק אותם וללהב את לבם לעבודת ה' על ידי קדושת שבת, מרליקין בהן בחנוכה, דימי החנוכה סגולתם נשגבה לעורר גם אנשים פחותי ערך. ובחינה זו פי' בספח"ק הא דק"ל מרליקין למטה מעשרה מנפים, ועל פתח ביתו מבחין, רמז על אלו שהם במדרגה פחותה ונמצאים חוץ מן הקדושה, גם בעבורם מרליקין, כי גם נשמתם נתלהב על ידי נר חנוכה, עכ"ד. נר חנוכה רמז לאור התורה המאיר בלבבות בני ישראל שיתלהב ויתחמם לעבודת הבורא, ובודאי ישנם בני עליה המכונים עצמם להדלקת נר חנוכה ומכוונים כוונות הראויות לכון, ועל ידי הדלקתם הם מורידים אור גדול, וזוכים לראות בנר חנוכה אור הגנוז וענינים גבוהים מאד, ואצל צדיקים הקודמים היה הדלקת נר חנוכה

מוצש"ק ליל ז' חנוכה - ויליאמסבורג

איתא בשו"ע (אורח סימן תכ"א) ביום שיהיה חנוכה יהיה עצרת כשהיו נחשון וכסליון כסדרן או חסידים. וכתב במגן אברהם (סק"א) ביום שיהיה עצרת יהיה חנוכה שאחריו אם הם כסדרן או חסידים, אבל כשהם מלאים יבוא ביום שאחר עצרת כגון אם עצרת ביום א' יבוא חנוכה ביום ב', עכ"ד. וראוי להתבונן מה שייכות קביעות יום טוב שבועות עם קביעות ימי חנוכה.

ונראה בהקדם קושית הבית יוסף (אורח סי' ע"ד) למה קבעו שמונת ימי חנוכה, כיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת, נמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות, ותריץ הטורי זהב (אורח סי' ע"ד סק"א) שהנס ביום הראשון היה שנשאר מעט משמן שבפך, כדי שיהא ראוי שישירה בו הברכה, ע"ש. וכ"ק מרן דרו"ז זלה"ה בדברי יואל (לחנכה אות מ) נקט כתיורו וביאר בטעמא דמילתא למה היה צריך לישאר משמן שבפך, כי בשמן שניתוסף על ידי נס היה אסור להדליק דהוה שמן נס ולא שמן זית, ועל כן היה צריך שישאר משמן שבפך, ועל ידי זה אמרין בשמן שנתרבה בנס קמא קמא בטל ומרליקין בו, עכ"ד. אמנם לכאורה יש להקשות איך עשה הקב"ה נס כזה לברוא שמן של נס שאסור להדלקה באופן שתתבטל בתוך שמן זית, הא ק"ל אין מבטלין איסור לכתחילה, והקב"ה שומר משמרתה של תורה (ירושלמי רה פ"א ה'). וצריך לומר כמו שכתב הטורי זהב (אורח סי' תרכ"ו סק"ג) והמגן אברהם (סק"ג) דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא מדרבנן, והני מילי במקום שנחנה, אבל במקום מצוה מותר, דמצות לאו ליהנות ניתנו, עכ"ד.

אולם כל הרואה יפלא אהא דאמרין מצות לאו להנות ניתנו, הלא עובדי הש"ת האמיתיים והצדיקים הגדולים אין להם תענוג גדול והנאה יותר מן השעה שהן עוסקים בתורה ומצות, וכבר אמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"ב) יפה שעה אחת בתשובה ובמעשים טובים בעולם הזה יותר מכל חיי העולם הבא, ואיך יצויר לומר כי המצות לאו להנות ניתנו, וכי יש הנאה גדולה יותר מזו.

עבודה גדולה, אולם לא כל אחד זוכה לזה, ויש הרבה פשוטי עם אשר כל אחד מקיים מצות הדלקת נר חנוכה בשמחה ובהתעוררות, ומבקשים מהש"ת שהנרות חנוכה ישפיעו גם להם, נר ה' נשמת אדם, שעל ידי הדלקת הנרות יקבל נשמתם מאור זה, ובחנוכה כל אחד זוכה להשפעות הללו.

וזהו הקשר שבין חנוכה לשבועות, רבחנו השבועות היה כפייית החר מחמת שנמל הקב"ה מדריגותם בעבור דורות הבאים אשר יהיו במדריגה נמוכה וירצו לחדש אורם כבראשונה יתחזקו בזה שגם בהר סיני היו בני ישראל במדריגה נמוכה, וכל אחד באיזה מדריגה שהוא יכול להתקרב לה. ובכן כמו בחג השבועות כל אחד מקבל עליו עול התורה מחדש, כמו כן בחנוכה כל אחד מישראל מקבל השפעה גדולה ברוחניות ובגשמיות.

יעזור הש"ת שזוכה לימי חנוכה מאירים, שבוע של אורה, שנת אורה, להאיר בתי בני ישראל, נר חנוכה נר איש וביתו, שיהיה אור אצל כל אחד בביתו בכל העיניים ברוחניות ובגשמיות, ואמרו חז"ל (ביצה לב) המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בערו, ובכן כיון שנה חנוכה משפיע אורה, הוא משפיע שיהיה ברכה מרובה פרנסה בריוח ובניקל וק"ל דמוסף והולך, יעזור הש"ת שאור הנכנס בבתי בני ישראל יהיה מוסף והולך, ובני ישראל יהיה להם כל השפעות טובות מצריכים, בני חיי ומוזני רווחי וכל טוב עדי נזכה לאורו של משיח ונזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

*

ליל זאת חנוכה

עוד יש לומר בביאור הענין שלא קיבל אביי הך הלכתא דאסור להשתמש לאורה משמיה דרבי ירמיה דפירש טעמיה דרב ומשמיה דרבי יוחנן קבלוה.

ונראה בהקדם קושיית הבית יוסף (א"ח סי' ע"ד) למה קבעו שמונת ימי חנוכה, כיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת, נמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות, ותריץ הטורי זהב (א"ח סי' ע"ד סק"א) שהנס ביום הראשון היה שנשאר מעט משמן שבפך, כדי שיהא ראוי שישרה בו הברכה, ע"ש. וכ"ק מרן דר"ז וללה"ה בדברי יואל (לחנוכה אות מ) נקט כתיורצו וביאר בטעמא דמילתא למה היה צריך לישאר משמן שבפך, כי בשמן שניתוסף על ידי נס היה אסור להדליק והיו שמן נס ולא שמן זית, ועל כן היה צריך שישאר משמן שבפך, ועל ידי זה אמרינן בשמן שנתרבה בנס קמא בטל ומדליקין בו, עכ"ד. אמנם לכאורה יש להקשות איך עשה הקב"ה נס כזה לברוא שמן של נס שאסור להדליק באופן שנתבטל בתוך שמן זית, הא ק"ל אין מבטלין איסור לכתחילה, והקב"ה שומר משמרתה של תורה (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג). וצריך לומר כמו שכתב הטורי זהב (א"ח סי' תרכ"ו סק"ג) והמנן אברהם (סק"ג) דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא מדרבנן, והני מילי במקום שנתנה, אבל במקום מצוה מותר, דמצות לאו ליהנות נתנו, עכ"ד.

אמנם הלום ראיתי להפרי מגדים בתיבת גמא (פ' מקץ א"ח) שנתפס באתרוגו של ערלה ויש לו ב' כשרים, אי שרי לבטל לכתחילה להיות לשלשה בני אדם למצוה, ושמוא דוקא סכך מבטל לכתחילה לצורך מצוה (כמבואר בשו"ע א"ח סי' תרכ"ז), הא מידי דראוי לאכילה אחר כך גזור, עכ"ד, (ועי' פר"מ א"ח סי' תרמ"ז א"א סק"ג ובמשב"ז סי' תרכ"ו סק"ג). ולפי זה גם שמן של נס שהוא מידי דאכילה היה אסור לבטלו לכתחילה, ואיך נעשה הנס לבטל לכתחילה השמן של נס.

אך יש לחלק דדוקא אתרוגו של ערלה אסור לבטלו לכתחילה לצורך מצוה, שהנס שכעת הנהו מבטל לצורך מצוה, אמנם אחר ימי החג כיון שכבר נתבטל היה ראוי לאכילה, והוי ליה הנאה מהביטול, משום הכי אין מבטלין אותו לכתחילה אף לצורך מצוה, מה שאין כן בשמן של נס דאף אם לא ידליק בה לא יהא ראוי לאכילה, שהרי נולד בתערובות בתוך שמן של הקדש דאסור באכילה ובהנאה, ואם היה נברא בפני עצמו בתוך כלי שרת היה מתקדשת בקדושת הקדש ואסור באכילה ובהנאה,

ועוד דהא אסור להנות ממעשה נסים, ואם כן אין הביטול מועיל רק לענין המצוה שיהא כשר להדלקה במנורה, וכיון דהוי רק לצורך מצוה שפיר מבטלין לכתחילה.

ואם כנים דברינו יש לתת בזה טעם לשבח אל מה שתיקנו חכמים בנר חנוכה שאסור להשתמש לאורה, והר"ן (שבת כב) כתב הטעם דעשאוה דומיא דמנורה. ולכאורה הא במנורה היה אסור להשתמש לאורה משום דהוי הקדש ומועלין בו, אבל נר חנוכה לא הוי השמן הקדש כדאמרינן בגמרא (שבת כב) אטו נר קדושה אית ביה, (ועיין בזה בעני' חיים לחנוכה אות ד). אמנם לפי האמור יובן היטב, כי מה שהיו יכולין להשתמש בשמן של נס ולבטלו לכתחילה בתוך השמן שבפך, הוא רק משום שהיה אסור להשתמש בו לצורך אכילה, משום הכי תקנו בנר חנוכה שיהא אסור להשתמש לאורה, שזה היתה שורש הנס.

אמנם כל זה הוא רק אי אמרינן דמין במינו בטיל, אם כן שפיר י"ל שהשמן של נס נתבטל בתוך השמן שבפך, וקשה איך עשה הקב"ה נס כזה הא אין מבטלין איסור לכתחילה, וצריך לומר דבמקום מצוה מותר לבטל לכתחילה כיון שאין לו שום הנאה רק לצורך מצוה, ומטעם זה שפיר יהא ראוי שיהא אסור להשתמש לאורה, כי שורש הנס היתה מה שהיה אסור להתמשמש בשמן של נס להנאת הגוף רק לצורך מצוה שעל ידי זה היו יכולין לבטלו לכתחילה, מה שאין כן אי אמרינן מין במינו לא בטיל, אם כן אי אפשר לומר שהשמן של נס נתבטל בתוך השמן שבפך ונהיינו דכאמת שמן של נס שטעמו ריחו ומראהו כטעם שמן זית הוי כמו שמן זית ממש וכשר להדלקת, אם כן אינו מוכן מאיזה טעם יהא אסור להשתמש לאורה, וכי נר קדושה יש בה.

ומעתה יתבאר היטב מה שלא קיבל אביי הך הלכתא דאסור להשתמש לאורה משמיה דרב ומשמיה דרבי יוחנן קבלוה, דהא לשיטת רב דס"ל (פסחים כט:) מין במינו לא בטיל, אם כן לא נתבטל השמן של נס בתוך השמן שבפך, ואם כן אינו מוכן מאי שנא נס חנוכה משאר נסים שתיקנו בה לעשות היכר שהיא של מצוה ואסור להשתמש לאורה, ומשום הכי כשאמרו רבנן קמי דאביי משמיה דרב הך הילכתא דאסור להשתמש לאורה לא קבלוה, שהיה קשה לו מהיכי תיתי דאסור להשתמש לאורה, וכי נר קדושה יש בה. אמנם הדרור אמרוה רבנן משמיה דרבי יוחנן שפיר קבלוה, דהא לשיטת רבי יוחנן דמין במינו בטיל, אם כן אמרינן שנתבטל השמן של נס בתוך השמן שבפך, וקשה איך עשה הקב"ה נס כזה לבטל לכתחילה שמן של נס דאסור להדלקה, הא אין מבטלין איסור לכתחילה, וצריך לומר לצורך מצוה מותר לבטל איסור לכתחילה, ולכאורה הא במידי דאכילה אין מבטלין אף לצורך מצוה, וצריך לומר שהשמן של נס היה אסור להתמש בה הנאת הגוף ולא מהני הביטול רק לצורך מצוה, ואם כן שורש הנס היתה בשביל שהיה אסור להשתמש הנאת הגוף בשמן של נס, ולזכר זה שפיר תקנו חכמים בנר חנוכה שיהא אסור להשתמש לאורה, ומשום הכי שפיר קבלוה משמיה דרבי יוחנן.

*

ויש לפרש בדרך אחר הקשר שבין חג השבועות לחנוכה שהזכרנו אתמול, על פי מה דאיתא במס' שבת (דף פח.) שבשעת מתן תורה כפה הקב"ה על ישראל את החר בניגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. והעיר החתם סופר בתורת משה השלם (לשבועות) הרי לכולי עלמא בשבת נתנה תורה (שבת פח.), ואיך עקר הקב"ה טורא בשבת דחייבים משום תורה, וצריך לומר על פי מה דק"ל (שבת ע"ג) החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה, דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, והכי נמי לא היה צריך אלא לעפרה של הר לורקה ח"ו על ישראל אם לא יקבלו התורה, שמע מינה דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, עכ"ד.

והנה במסכת שבת (דף צ"ד) פליגי רבי יהודה ורבי שמעון, דרבי יהודה מחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה ורבי שמעון פוטר, ובטעם פלוגתתן כתב במעשה רוקח (פ' יקהל) דלשיטתייהו אזלי בזה, דאמרינן בגמרא (יבמות ד.) דרבי יהודה בכל

התורה כולה לא דרש סמוכין אלא במשנה תורה. והנה הטעם דרבי שמעון פוטר במלשאצ'ל'ג הוא משום דמלאכת מחשבת בעינן, וכתב רש"י במס' חגיגה (דף י. ד"ה מלאכת) מלאכת מחשבת בשבת לא כתיב, אלא במשכן הוא דכתיב, ולפי שנשמך בפרשת ויקהל מצות שבת למלאכת המשכן, אנו למדין דבשבת בעי מלאכת מחשבת, ע"כ. ואם כן רבי יהודה איל לשיטתיה דלא דרשינן סמוכין בכל התורה, ולכך סבירא ליה דמלאכה שאינה צריכה לגופה נמי חייב, אבל רבי שמעון סבירא ליה דדרשינן סמוכין בכל התורה, ולכך ס"ל דפטירי, עכ"ד.

והנה כתב הרוקח (הלכות חנוכה סימן רכ"ה) בפרשת אמור אל הכהנים התחיל שבת ורגלים, פסח ועצרת ראש השנה ויום הכיפורים סוכות, ולבסוף נאמר (ויקרא כג מ) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, וסמין ליה ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור, רמז לחנוכה שמן זית מן המובחר, וסמך שמן נרות לסוכות מה סוכות ח' ימים אף חנוכה ח' ימים, עכ"ל. ובבני יששכר (כסלו טבת מאמר ב אות ה) מיישב בזה קושיית הב"י למה קבעו גם ביום הראשון יום טוב והדלקה הרי בו לא נעשה הנס, אלא ודאי חכמי הדור כשקבעו המצוה לדורות האיר השי"ת את עיניהם למצוא הסמך בתורה, והנה ראו שהסמך השי"ת פרשת הנרות לסוכות הבינו ברוח קדשם שהוא כדי ללמוד מסוכות ח' ימים, עכ"ד.

ובזה יתבאר הקשר שבין חנוכה לחג השבועות, היינו לפרש הטעם למה חנוכה שמונה ימים, ולזה הוקשו אהרדי, כי מנ"ת שכפה עליהם הר כניגית ביום השבת מוכח מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור משום דדרשינן סמוכין, ולפי"ז דרשינן מה שנשמך המנורה לחג הסוכות, ובכך כשם שסוכות הוא שמונה ימים כך חנוכה שמונה ימים.

*

הנה היום השמיני שבמועד הזה נקרא בשם זאת חנוכה, ולפי פשוטו הוא מחמת שקריאת היום הוא זאת חנוכה המזכה, אמנם עוד יש דברים בנו.

ויתבאר על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (הוד והדר אות ה) שהיונים בקשו בעיקר לבטל תורה שבעל פה, כי מכת ששומרין תורה שבעל פה, מוכח אהבתנו אליו יתברך, כי מכת מה ששומרין תורה שבכתב אינו מוכרח שהוא מכת אהבה, כי יכול להיות מכת הכרח מיראת עונש ואהבת שכו. אבל זה ששומרין תורה שבעל פה להוסיף מדין גזירות ותקנות וסייגים ומצות חדשות כמו מגילה ונר חנוכה, עם שלא נצטוונו על זה אך אנחנו בעצמינו עשינו זה, זה מורה על רוב אהבה וכן עבודתנו מנדיבת הלב באהבה ואמת, והראיה כי הרבינו לגדור גדר בלי לנגוע ח"ו בענין דאורייתא, וגם הוספנו מצות חדשות. ולזה אמרו ולהעבירו מתוקי, היינו מנזירות וסייגים שהם חק וגבול לדברי תורה שהם רצונך דייקא, עכ"ד.

והנה כיון שגזירת היונים היה בשביל תורה שבע"פ, לכך היה הנס בשביל תורה שבע"פ, דהקשה הפני יהושע (שבת כא:) יש לתמוה כל טורח הנס זה למה, הא ק"ל (פסחים ע"ג) טומאה הותרה בציבור, והוי יכולין להדליק בשמן טמא, ותירץ הפרי חדש (א"ר סי' תר"ע) דודאי טומאת מת הותרה בצבור, אך הם גזרו על הגוים להיות כזבים, וטומאת זב לא הותרה בצבור, עכ"ד. והוסיף על זה החתם סופר בחידושיו למס' שבת (דף כא:) שהיו חכמי הדור נבוכים מה לעשות אם להעמיד דבריהם במקום ביטול עבודת הדלקה או לא, ועשה הקב"ה גם ודלק ח' ימים מבלי שיצטרכו לבטל הדלקת נרות, ומזה הראו להם מן השמים הסכמה על גררי חז"ל ונתחזק הדת ותורה שבעל פה, עכ"ד. ומרן ד"ז זללה"ה בדברי יואל (להנחה אות קב) האריך רכיון שזה היה תכלית כוונת הנס כדי לפרסם ולהראות כח גררי חז"ל ותורה שבע"פ, לכן תקנו לעשות פרסומי ניסא ולפרסמו בפומבי יותר מבשאר נסים, כדי לפרסם כח תורה שבעל פה וכן גזירות חכמים, שהרי כל עיקר הנס משום הכי הוה כדי לקיים גררי חז"ל, עכ"ד.

וכבר היה דברינו (ליל ה' החנוכה) לרמז בזה מה שאומרים בנוסח ההודאה ואתה ברחמי"ך הרבים עמדת להם בעת צרתם, דהנה מבואר בכתבי האריז"ל (משנת חסידים מס' השכיבה פ"א) דתורה שבכתב הוא דין ותורה שבעל פה הוא רחמים, עכ"ד. ובה

כתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' אמור) לבאר הענין מה שאמרו חז"ל (סוכה ו') דכל הלכה למשה מסיני לקולא אתי ולא לחומרא, כי תורה שבכתב הוא דין, ולכך כפי הכתוב הוי חומרא והוא כפי שורת הדין הנמור, אבל הלכה למשה מסיני הוא תורה שבעל פה והוא מצד הרחמים ולקולא אתי, עכ"ד. ולזה אומרים בנוסח ההודאה ואתה ברחמי"ך הרבים עמדת להם בעת צרתם, לרמז שהנס היה בשביל רחמי"ך הרבים, היינו תורה שבע"פ שהוא רחמים, ואז בחנוכה יורד ונתפשט מדת רחמים, כי כל הנס היה בשביל תורה שבע"פ שהוא רחמים.

והנה כתב בדרשות לחם שלמה (להנחה אות פ) בענין שמונת ימי חנוכה, על פי מה שאמרו חז"ל (שבת קמ"ו) על הפסוק (משלי ט א) חצבה עמודיה שבעה, דהתורה שבכתב היא שבעה ספרים, כי ספר במדבר הוא שלש ספרים, עד ויהי בנוסע הוא ספר אחד, ויהי בנוסע ספר ב' ומשם ואילך ספר ג', אם כן לפי דבריהם התורה שבעל פה הוא חלק השמיני, ולכן עשאו שמונה ימים חנוכה בעבור תורה שבעל פה השמינית, עכ"ד.

ומעתה מובן היטב מה שנקרא יום השמיני בשם זאת חנוכה, כי להיות שקביעת יום הזה הוא לנגד תורה שבעל פה, ועיקר נס חנוכה היתה בשביל תורה שבעל פה, כי היונים רצו לבטל רק תורה שבע"פ, על כן נקרא בשם זאת חנוכה, להורות שעיקר הנס היתה בעבור יום הזה שהוקבע נגד תורה שבעל פה.

ולטעם זה מבואר בספח"ק שנמשך קדושת ימים הנוראים עד זאת חנוכה, וגמר החתימה הוא ביום זאת חנוכה, כי ביום זה מאיר אור תורה שבע"פ שהוא רחמים, ורצה הקב"ה שגמר החתימה יהיה ברחמים גמורים.

ובכן היום שהדליקו נר השמיני הוא אור תורה שבע"פ המאיר לעולם כולו בכל מקומות מושבות בני ישראל, ומאיר אור בהיר בשחקים מתורה שבע"פ, וזה משפיע רחמים לבני ישראל, יעזור השי"ת ותטיב לנו החתימה, לגמור בעדינו החתימה לטובה ברחמים גמורים לכל בני ישראל ויושעו, ובעיקר שיהיה רחמים בעולם, לכל ישראל בכללות ובפרטיות, נר חנוכה, איש וביתו, ולמהדרין מן המהדרין נר לכל אחד ואחד, כל אחד ואפילו קטן מדליק, ולכן זוכה כל אחד לרחמים הגדולים שיורד בליל הקדוש הזה, יעזור השי"ת ממקומו הוא יפן ברחמיו, ואדרכן מילתא ששאל פע"א הרח"ק מראפשיין זללה"ה בביהמ"ד "מיש וואס קערט מען אין הימל", ואמר "אין הימל קערט מען מיט רחמים, ממקומו הוא יפן ברחמים", אין הימל קערט מען אויס אלע דינים וואס איז דא אויף כלל ישראל, אלעם רוקט מען אין די זייט", והזמן לזה הוא ביום זאת חנוכה שיש בו רחמים גדולים, יעזור השי"ת שנוכה לרחמנותו יתברך שאין לו גבול וסוף, וכמו שהוא אין סוף כך מדותיו אין סוף ולרחמנותו אין סוף, יעזור השי"ת שנוכה בולנו לרחמים גמורים, עדי נוכח לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

*

יום זאת חנוכה לתלמידי הישיבות בקרית יואל

במס' שבת (דף כא.) אמר רבי זירא אמר רבי מתנה ואמרי לה אמר רבי זירא אמר רב, פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת, אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה, כי אתא רבין אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה, אמר אי זכאי גמירתיה לשמעתיה מעיקרא, והא גמרא, נפקא מינה לנירסא דינקותא. והקשו המפרשים כיון דאביי היה לו טעם אמאי לא קבלוה משמיה דרב, איך אמרה רבי ירמיה בשמו.

ויש לתרץ על פי מה שכתב בשו"ת קול אריה (א"ח סי' לה) בבאיור הטעם דלא קיבל אביי הך שמעתתא דמדליקין בשמן שריפה משמיה דרב ומשמיה דרבי יוחנן קבלוה, על פי מה שהקשה בשו"ת שער אפרים (סי' לה) איך מדליקין בשמן שריפה בחנוכה, הא כיון דמצותו בשריפה אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה (סוכה לה), וליכא שיעור. אמנם לפי מה שכתב בשער המלך (פ"ח מהל' לולב הא"ר ד"ה ורע) בשם התוס'

(סוכה לה. דה לפי שאין בו) דאי אין צריך שריפה רק מדרבנן לא שייך כיתותי מיכתת שיעורא, אם כן אי נימא דשריפת תרומה טמאה הוא רק מדרבנן, אם כן לא שייך כיתותי מיכתת שיעורא בשמן שריפה. ומשום הכי משמיה דרב לא קיבלה, דרב ס"ל (להלן כה.) שיש מצוה מן התורה דשריפת תרומה טמאה מה'ת, ואם כן יקשה קושית השער אפרים איך מדליקין בשמן שריפה כיון דמצותו בשריפה נימא כיתותי מיכתת שיעורא, מה שאין כן משמיה דרבי יוחנן קבלוה, דרבי יוחנן לשיטתו דשריפת תרומה טמאה הוא רק מדרבנן, לא קשה לדיריה איך מדליקין בשמן שריפה, דהא דבר שיעמוד לשריפה מדרבנן לא שייך כיתותי מיכתת שיעורא, עכ"ד.

אמנם יש ליישב שיטת רבי ירמיה דאמרה משמיה דרב, דס"ל דהגם דס"ל דשריפת תרומה טמאה דרבנן, מכל מקום רב לשיטתיה דס"ל (פסחים טו.) משקין דבי מטבחיא רבן דקסבר טומאת משקין דרבנן, ואם כן שמן שריפה יהו משקין לא אמרינן כיתותי מיכתת שיעורא, דשריפתו אינו אלא מדרבנן, ושפיר מדליקין בו נר חנוכה, אבל אביי ס"ל כרב פפא (פסחים יז.) דאמר אפילו למאן דאמר טומאת משקין דאורייתא משקי בית מטבחיא הלכתא גמירי לה, ואם כן טומאת משקין מה'ת, וכיון דטומאתו מה'ת אם כן לרב הו' שריפתו מה'ת, ומשום הכי לא קיבל אביי משמיה דרב הך שמעתתא דמדליקין בשמן שריפה בחנוכה.

*

עוד יש לומר בהקדם קושית היעב"ץ במור וקציעה (סי' עה"ו) מה כל החרדה הזאת שהיוונים טימאו כל השמנים שבהיכל, דלכאורה נראה שאין טומאה במשקין שבמקדש כל עיקר למ"ד (פסחים טו.) משקין דבי מטבחיא דכן, וס"ל טומאת משקין דרבנן, ואם כן איך נטמאו השמנים שבהיכל, הרי בפנים נטמאו והו' להו משקי בי מטבחיא, וכיון דטהורים מן התורה לתכשרי היכא דליכא אחריני, דהא דגורי בהו רבנן היינו היכא דאפשר באחריני, אבל כי ליכא אחרים טהורים ודאי לא פסילי, ואין מקום לנס בשביל זה, עכ"ק. אמנם החתם סופר בחידושו למס' שבת (דף כא:) כתב, שהיו חכמי הדור נבוכים מה לעשות אם להעמיד דבריהם במקום ביטול עבודת הדלקה או לא, ועשה הקב"ה נס ודלק ח' ימים מבלי שיצטרכו לבטל הדלקת נרות, ומזה הראו להם מן השמים הסכמה על גררי חז"ל ונתחזק הדת ותורה שבעל פה, עכ"ד. וכן י"ל גם בקושית היעב"ץ, דבאמת טומאת משקין דרבנן, ולא היה השמנים טמאים אלא מדרבנן, ומכל מקום נעשה נס להודיע כח תורה שבעל פה.

והנה כתב האלנאוי בקהלת יעקב (אות א משרת אין עמח"ח) אהא דאיתא בירושלמי (תרומות פ"א סוף ה"ג) מדליקין בשמן שריפה בחנוכה, לכאורה קשה לפי מאי דק"ל (פסחים קב:) אין עושין מצוות חבילות חבילות, אם כן כיון דאיכא מצוה לשרוף את התרומה שננטמאת, איך שרינן להדליק שמן שריפה בחנוכה, ותריץ דלא חשו אלא היכא דתרוייהו דאורייתא או דרבנן, לא בחד דאורייתא וחדתה דרבנן, עכ"ד.

ובזה יתבאר היטב הא דלא קיבל אביי הך שמעתתא משמיה דרב, כי בכלל שמנים שאסרו חכמים להדליק בשבת הוא גם שמן שריפה, והיה קשה לו לאביי איך קאמר רב דמדליקין נר חנוכה בשמן שריפה, הא רב איהו מרא דשמעתתא משקין דבי מטבחיא רבן דטומאת משקין דרבנן, ושריפתן הו' דרבנן, ואם כן איך מדליקין נר חנוכה בשמן שריפה, הא אין עושין מצות חבילות חבילות, ומשום הכי כששמעה אביי משמיה דרב לא קיבלה. אמנם משמיה דרבי יוחנן שפיר קבלוה, ד"ל דרבי יוחנן ס"ל כשמואל (פסחים שם) דטומאת משקין דאורייתא, ואם כן שריפת שמן תרומה שננטמאת הו' דאורייתא, ומשום הכי שפיר מדליקין בו נר חנוכה, דכיון דשריפת תרומה טמאה הו' דאורייתא והדלקת נר חנוכה הו' דרבנן, לא שייך בזה משום אין עושין מצות חבילות חבילות, ומשום הכי קבלוה.

*

איתא בשו"ע (אורח סימן תכה ס"א) ביום שיהיה חנוכה יהיה עצרת כשהיו [חשון וכסליו] כסדרן או חסירים. וכתב במגן אברהם (סק"א) ביום שיהיה עצרת יהיה חנוכה

שאריו אם הם כסדרן או חסרים, אבל כשהם מלאים יבוא ביום שאחר עצרת כגון אם עצרת ביום א' יבוא חנוכה ביום ב' עכ"ד. וראוי להתבונן מה שייכות קביעות יום טוב שבועות עם קביעות ימי חנוכה.

ואפ"ל בהקדם מה שהעיר בשמנה לחמו (לחנוכה הרוש ב) היאך הדליקין החשמונאים בשמן שמונה ימים, הא מאחר שראו ביום הראשון שנעשה בו נס היה אסור להדליק בו, דהא ק"ל (תענית כד:) דאסור ליהנות ממעשה נסים, וצריך לומר דמכאן מוכח כמאן דאמר (ראש השנה כה.) דמצות לאו להנות ניתנו, ואין זה נחשב הנאה מה שנעשה בו מצוה, עכ"ד.

והנה איתא במדרש (שמו"ר פ"ח ס"א) ומשה עלה למרום, באותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה הקב"ה קלסטרין פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין הימנו לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו. ובמדרש שוחר טוב (מומזר ח) מבואר שטען הקב"ה למלאכים לא אתם כשירדתם אצל אברהם אכלתם בשר בחלב, והעיר בבני יששכר (כסלו מאמר ג אות מא) איך האביל אברהם אבינו למלאכים בשר בחלב, הרי בשר בחלב אסור בהנאה, והיאך האביל למלאכים והוא נתנה שלא יהיה פתחון פה להמלאכים ויוכלו ישראל לקבל את התורה, ואין לך הנאה גדולה מזו, וצריך לומר דתורה ומצות לאו להנות ניתנו, ועל כן לא מחשב הנאה, ע"ש. מבואר מזה כי מה שזכו ישראל לקבל התורה ולא נתנה למלאכי השרת היתה על ידי שהאבילם אברהם אבינו בשר בחלב, ודבר זה היה מותר לאברהם לעשות הוא משום דמצוות לאו להנות ניתנו. ובה מוכן השייכות של חנוכה ליום מתן תורתנו, דממה שנתנה תורה לישראל ולא למלאכים אף חזינו דמצות לאו להנות נתנו, ומטעם זה היו יכולים להדליק המנורה בביהמ"ק אף על פי שהיה מעשה נסים ואסור להנות ממעשה נסים, דמצות לאו להנות נתנו.

*

והנה עוד שייכות גדול יש בין חג השבועות לחנוכה, כי נתינת התורה היה בחג השבועות, אמנם בכדי שיזכה האדם להבין ולהשכיל התורה צריך לזה סיעתא דשמיא, כי אף שנתנה התורה יתכן שיהא התורה מונח בקרן זוית ולא יהיה מי שיבין וישיג עומקה, ואם אינם עוסקים בתורה ואינם משיגים התורה מה לנו מזה שקבלנו התורה, והאמת כן הוא שאין זה בדרך הטבע שבשר ודם העוסק בצרכי גשמי יזכה ללימוד התורה ולהבין התורה הקרושה שהוא אש מן השמים, ויותר יאתה שהמלאכים שהם מופרשים מעניני גשמים הם היו מקבלים התורה, ואין יכול בשר ודם לזכות להשיגה. אכן בזמן שביהמ"ק היה קיים והכתן היה מדליק ומטיב את הנרות, נשפע על ידי זה חכמה ותבונה שיוכלו להבין ולהשכיל התורה הקרושה. וכימינו אלה אשר בעוה"ר חרב ביהמ"ק, יש לנו השפעת המנורה בעיר אנפין על ידי נרות חנוכה שהוא מעין דמעין המנורה שהדליקו בביהמ"ק (ועיין בקדושת לוי קדושה חמישית.) וביומי דחנוכה הנרות משפיעים חכמת התורה, וכל אחד שמדליק המנורה זוכה להשפעה זו שיוכה לעסוק בתורה, נמצא שבחג השבועות זכינו לקבלת התורה, אך על ידי נרות חנוכה אנו זוכים להשיגה ולהבינה.

אמנם יש לדעת כי על ידי הדלקת המנורה לא יזריח בו מאליו אור התורה, אלא נצרך לזה גם תפלה שייבקש האדם ממי שהחכמה שלו שיאירו עיני שכלו שיוכה לעסוק בתורה, וגם צריך האדם להוסיף על זה יגיעת התורה, ואז יזכה האדם לסייעתא דשמיא להשיג התורה, כי האדם יש לו בחירה חפשית, אך צריך שיהיה לו גם רצון, ועובדא הוה אצל הרח"ק משינאווא ז"ע כי בא אליו בחור צעיר לימים ופתקא בידו להתברך להתמדה בתורה ויר"ש, התבונן הרח"ק ואמר אליו, מצד השי"ת כבר פעלתי עבורך, עכשיו אני צריך לפעול אצלך, עכרה"ק. והיינו כי התעלות האדם בתורה ויראת שמים אינו תלוי אלא בו בעצמו, כי יש לו בחירה להגיע למררינות הללו, אבל צריך שיהיה לו רצון, וצריך לעשות פעולות לזה.

*

הנה היום השמיני שבמועד הזה נקרא בשם זאת חנוכה, ולפי פשוטו הוא מחמת שקריאת היום הוא זאת חנוכה המזבח, אמנם עוד יש דברים בנו.

ויתבאר על פי מה שכתב המהרש"א (בבא בתרא טז.) על דברי הגמרא ביקש איוב לפטור את העולם כולו בדין, אמר רבונו של עולם בראת שור פרסותיו סדוקות בראת חמור פרסותיו קלוטות בראת צדיקים בראת רשעים, מי מעכב על ידך, ומה אהדרו ליה חבריו לאיוב, ברא הקב"ה יצר הרע ברא לו תבלין תורה. כי איוב טען ואמר שהארם מוכרח במעשיו בתולדתו בטבעו, ולזה לקח רמיון משני בריאות הפכיים, בראת שור הוא מוכרח שבמינים שפתח בו הכתוב תחילה בטהורים, ובראת חמור שהוא השפל שבמינים מצד חומרו שעל כן נקרא חמור, והשור לא ישובח והחמור לא יגונה, לקבל שכר או עונש, כיון שכל אחד מוכרח מצד טבעו מיום הבריאה, כמו כן בראת צדיקים ובראת רשעים שכך יהיו מצד בריאותם והם מוכרחים על מעשיהם, ואין ראוי שיקבל הצדיק שכר והרשע עונש, ואהדרו ליה חבריו שהדבר תלוי באדם, כי ברא הקב"ה יצר הרע שעל ידו נעשה רשע, אבל נתן ביד האדם תבלין היא התורה לבחור בטוב, עכ"ד.

ובזה כתב א"ז וללה"ה בעצי חיים (להנחה אות ל) לפרש אמרינו שעמדה מלכות יון הרשעה להשכיחם תורתך ולהעבירם מעל חקי רצונך, ולכאורה קשה כפל הלשון למה לי. ויש לומר כיון דרק בזה יש הבחירה לאדם לנבור על יצרו על ידי התורה, אבל בלא התורה האדם מוכרח במעשיו, ועל כן רצו היונים מקודם להשכיחם תורתך, ובוה ממילא על ידי ההכרח אחר כך ולהעבירם על חקי רצונך, עכ"ד.

וכתב אבא מארי זללה"ה בברך משה (פ שמיני עמוד מו) דממצות מילה מצינו ראייה לדבר כי בחירה נתונה בידי האדם להרע או להטיב, כי מבואר בספר החינוך (פ לך) בביאור שורש מצות מילה, להורות כי כמו שתשלום צורת גופו של אדם היא על ידי פעולת עצמו, בהסיר בשר ערלתו, ככה תשלום צורתו הנפשית היא על ידי מעשה האדם ופעולותיו הטובים, עכ"ד. הרי לן ששורש מצות מילה מורה שיש בחירה חפשית באדם, ושלימות צורתו הנפשית תלוי בבחירתו ומעשיו הטובים, עכ"ד.

ובזה יש לתת טעם לשבח על מה שרצו היונים לבטל דוקא מצות מילה, כי ממצות מילה יש לנו ראייה לדבר שהבחירה נתונה ביד האדם להרע או להטיב, ולזה בקשו היונים לבטל מצוה זו דייקא המורה דהבחירה הוא חפשית.

ומהאי טעמא יום השמיני של חנוכה נקרא זא"ת חנוכה, כי כתב בשלטי גבורים (על הג' שבת כא:) בטעם שקבעו חז"ל מועד דחנוכה ח' ימים הלא לא היה הנם רק ז' ימים, משום שרצו היונים לבטל מצות מילה, ולכן קבעו ח' ימים לרמוז על מצות מילה שניתנה לשמונת ימים, עכ"ד. ממוצא הדבר נשמע דביום השמיני אף דלא היה נם, מכל מקום נקבע להורות ולהלל לרמוז מצות מילה שרצו היונים לבטל שהיא המורה דהבחירה חפשית, ולזה נקרא בשם זא"ת חנוכה, לומר לך שזה היה כל הנם דחנוכה להורות על בחירה חפשית, היפך דעת היונים שרצו להשכיחם תורתך, כי כל מטרתם היה להעבירם מחוקי רצונך, ולבטל הבחירה חפשית.

ולמעב זה רתו היונים להשכיחם תורתך, כי המה ידעו שבלי כח התורה אי אפשר להכניע כח היצר, ואם כן על ידי שכחת התורה יוכלו להעביר על הדת. (ועין בחידות מהר"ם ט"ב לחנוכה ליל ב' תשרי.) ולכן ביומי דחנוכה צריכים להוסיף בלימוד התורה היפך מה שרצו היונים להשכיחם תורתך, ולהוסיף בקיום המצות היפך מה שרצו היונים להעבירם מחוקי רצונך.

ויתכן לומר עוד בביאור אמרינו כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך, ולכאורה אומרו להשכיחם תורתך מחוסר הבנה, דהא כשרצו להעביר את בני ישראל מחוקי רצונם יתברך גורו שלא לקיים מצותיו, אך איך חשבו להשכיח את שכבר למדו וקיימו עד הנה.

אכן הדבר פשוט על דרך מאמרם (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה) במגילת חסידים מצאו כתיב יום תעביני יומים אעובך, ומעתה על ידי שלא הניחו היונים את בני ישראל שיעסקו בתורה, ממילא נשכח מהם.

ועוד יותר מזה י"ל על פי מה ששינונו במס' אבות (פ"ג מ"ט) רבי חנינא בן דוסא אומר, כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראתו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת. וברוך זה רצו היונים להשכיחם תורתך, באופן שיעבירם מחוקי רצונך, שעל ידי זה לא יהיה יראת הטאם קודמת לחכמתם, וממילא יוכלו להשכיחם תורתך, שלא יהא חכמתם מתקיימת.

עוד י"ל על פי מה שכתב הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זללה"ה בהנהגות האדם (ס"א) דחטאת נעורים מסמין עיני האדם שלא יראה האמת, ואף שיכול לפלפל ולהגיד לאחרים דינו, הוא בעצמו שוכח ולא מקיימם באמת. ועוד יותר מזה כתבו בספרן של צדיקים דמי ששומר על מחשבותיו שיהיו טהורות אינו שוכח משנתו. ואמרתו להמליץ על זה מאמרם ז"ל (שבועות כ:) כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, כלומר מי ששומר עיניו ומחשבותיו אינו בא לידי חטא, והיינו דישנו בשמירה על עיניו, ישנו בזכירה שזוכר דברי התורה, וההיפך בהיפך. וברוך זה רצו היונים להשכיחם תורתך, שלא יתנהגו בקדושה ובשמירה, ועל ידי זה יבואו ח"ו להשכיחם תורתך.

ולזה תקנו חז"ל נר חנוכה מצותה בראיה, מה שלא תקנו כן בשאר מצות, למען ילמוד האדם לדעת כמה גדול כח ההבטה על דבר שבקדושה, ולעומת זה כמה חמור הוא מזיק התסתכלות במקומות האסורים ח"ו. (ועין מ"ש בזה בק מן אמרינו זללה"ה בחידות לחנוכה עמוד קעו.) והנה היונים רצו להשכיחם תורתך שיתכללו בדברים האסורים, ולזה תקנו מצותה בראיה, להורות שהבטה על דבר קדוש משפיע קדושה, והיפך בהיפך.

ובכן ישמע חכם ויוסף לקח לעשות גדרים וסייגים ולעמוד על המשמר שיוכלו להתנהג בקדושה, ליהדר בשמירת העינים ושמירת הדיבור. ותל"ת שמועה טובה שמעתי שתלמידי הישיבה גדרו לעצמם שלא לדבר שיחת חולין לפני התפלה, והנני בזה לחזקם כי הוא ענין גדול, וידוע מה שכתב בבני יששכר (כסלו סבת מאמר ד אות מט) שהיונים לא הניחו את בני ישראל מלהתפלל, ע"ש. ובאמת ראוי להתבונן איך היו יכולין לבטל מהם ענין התפלה, הא עבודת התפלה אפשר להיות גם בחדירות בינם לבין קונם, ובאיזה אופן היו יכולים למנוע אותם שלא יתפללו כלל. ויתכן לומר שהיונים רצו להשכיחם שידברו דברים בטלים לפני התפלה, ועל ידי זה ממילא לא יתפללו כראוי, וזה היה חכמת יונת. ובכן כל אחד אשר יראת ה' נוגעת בלבבו צריך להניח דגוש בענין זה להשכים באשמורת הבוקר ולעסוק בתורה לפני התפלה, ולהשתמש בפה רק על דברים שבקדושה, ראשית עריסותיכם תרומה לה', תרומה אותיות תורה מ', והוא להשכים בבוקר לעסוק בתורה, וזה משפיע אח"כ על כל היום.

והשי"ת יעזור שיהיה לנו הזכיה לעסוק בתורה, נם חנוכה היה שנמסרו זדים ביד עוסקי' תורתך, ע"ד שכתב הטורי זהב (ארח סימן מ"ז) שלימוד התורה צריך להיות דרך משא ומתן, וכמו במסחר ראשו ורובו הוא בזה כל היום, כך צריך להיות בלימוד בתורה שצריך שיהא כל ראשו ורובו בתורה, שירצה להבין התורה ויגיע עצמו בתורה ויהיה לו התמדה בתורה, ועל ידי זה יכולים להגיע למדרגה ובחינה שאור התורה יזריח עליו וגרות המנורה ישפיעו לו שפע ברכה. והשי"ת יהא בעזרנו שנוכה להיות מוסיף והולך ממדרגה למדרגה בלימוד התורה הבנת התורה ביגיעה והתמדה, ותצליחו להתעלות בתורה ויראת שמים ומדות טובות, ויתעורר עלינו כל הנסים והנפלאות שעשה הקב"ה עם אבותינו בימים ההם, ונוושע בכל מילי דמיטב שפע ברכה והצלחה בגשמיות וברוחניות, והשי"ת ייטיב לנו החתימה לטב לחיין ולשלם, בבריות גופא ונחת וכל טוב לנו ולכל ישראל, עדי נוכח לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

נערך ונסדר ע"י **ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א**

הגליון הזה נתנדב לע"נ הרה"ח ר' עמרם ב"ר אברהם ע"ה - נפטר כ"א אדר שנת תש"ל לפ"ק